

Komparace institucionálního ukotvení vybraných typů neziskových organizací v České republice, Velké Británii a USA

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Ing. Jaroslava Rajchlová Ph.D.

Vypracovala:

Klára Gajdová

Brno 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: Komparace institucionálního ukotvení vybraných typů neziskových organizací v České republice, Velké Británii a USA vypracovala samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 15. května 2017

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svojí vedoucí práce Ing. Jaroslavě Rajchlové Ph.D. za odborné vedení při zpracování bakalářské práce, za užitečné rady a připomínky a její čas a poskytnuté konzultace.

Abstract

Gajdová, K., The Comparison of the institutional framework of selected types of Non-profit organizations in Czech Republic, Great Britain and United States. Bachelor thesis. Brno: Mendel University, 2016.

The Bachelor Thesis deals with the theme of comparison of the institutional framework of selected types of non-profit organizations in the Czech republic, Great Britain and United States. The work describes the legal provisions relating to aspects such as setting up the organization, organizing and the demise of the most common types of non-profit organizations in the Czech Republic. These finding are further compared with similar types of non-profit organizations in Great Britain and the United States.

Keywords

Non-profit organizations, Czech Republic, Great Britain, United States, Non-profit corporations, Foundations

Abstrakt

Gajdová, K., Komparace institucionálního ukotvení vybraných typů neziskových organizací v České republice, velké Británii a USA. Bakalářská práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2016.

Bakalářská práce se zaměřuje na komparaci institucionálního ukotvení vybraných typů neziskových organizací v České republice, Velké Británii a Spojených státech amerických. Práce popisuje právní ustanovení týkající se založení, fungování a zániku nejčastějších forem nestátních neziskových organizací v České republice - spolku, ústavu a nadace. Poznatky jsou dále porovnávány s obdobnými typy neziskových organizací ve Velké Británii a Spojených státech amerických.

Klíčová slova

Neziskové organizace, Česká republika, Velká Británie, USA, spolek, ústav, nadace

Obsah

Úvod	9
Cíl a metodika práce.....	11
Seznam zkratk	12
TEORETICKÁ ČÁST	13
1 Rozdělení národního hospodářství	13
1.1 Definice neziskového sektoru	16
1.1.1 Opodstatnění existence neziskových organizací	17
1.1.2 Role neziskových organizací v demokratických společnostech	18
1.2 Státní neziskové organizace	19
1.3 Nestátní neziskové organizace	21
1.3.1 Typy nestátních neziskových organizací.....	23
PRAKTICKÁ ČÁST	29
2 Legislativní ukotvení vybraných typů NNO v ČR.....	29
2.1 Spolek.....	29
2.2 Ústav	32
2.3 Nadace a nadační fond	34
3 Vymezení neziskových organizací ve Velké Británii.....	39
3.1 Právní formy neziskových organizací	39
4 Legislativní ukotvení vybraných typů NNO ve Velké Británii	44
4.1 Unincorporated Association	44
4.2 Charitable Incorporated Organisation	45
4.3 Charitable Trust.....	47
5 Vymezení neziskových organizací v USA	49
5.1 Právní formy neziskových organizací.....	50
5.2 Členění neziskových organizací dle daňového zákona IRS	52
6 Legislativní ukotvení vybraných typů NNO v USA	56
6.1 Unincorporated nonprofit organisation.....	56

6.2 Nonprofit corporation	57
6.3 Foundations	61
NÁVRHOVÁ ČÁST	63
7. Komparace vybraných typů NNO.....	63
Seznam použité literatury	78
Přílohy	84

Úvod

Neziskový sektor zahrnuje subjekty, které nejsou zakládány za účelem dosažení zisku, ale jejich cílem je poskytnout veřejně prospěšné služby. Hospodářský, sociální i politický význam neziskového sektoru rychle roste ve Spojených státech amerických i Evropě.

V České republice se mohl opět začít rozvíjet po roce 1989. Nicméně na počátku devadesátých let vláda neziskový sektor nepovažovala za důležitý. To se projevilo v neochotě řešit problémy tohoto odvětví a pomalý vývoj právního a regulačního rámce neziskových organizací. Neúplná legislativa a slabé prosazování stávajících zákonů vytvořily příležitost pro tzv. firmy v přestrojení¹ Pro vznikající neziskový sektor to mělo nepříznivý efekt na důvěryhodnost. V současné době je situace na poli neziskového sektoru výrazně lepší. V posledních letech byl velkou změnou rok 2014, kdy přišel v platnost Nový občanský zákoník, který přinesl změny ve fungování stávajících neziskových organizací i nové právní formy.

Mezinárodních srovnání neziskových sektorů bylo v odborných člancích sepsáno mnoho. Co se však týká komparace jednotlivých forem neziskových organizací je této oblasti věnováno poměrně méně pozornosti. Spojené státy a Velká Británie reprezentují rozdílné národní kontexty, ve kterých se neziskové organizace oproti České republice vyvíjely přes celé minulé století. I přes velké rozdíly bude snahou mé bakalářské práce najít podobnosti ve fungování neziskových organizací, které mohou přinášet užitečné poznatky pro Českou republiku.

První část bakalářské práce bude věnována teoretickému vymezení oblasti národního hospodářství, ve které neziskové organizace působí, dále bude definován neziskový sektor v České republice, proč je jeho existence důležitá a celkově jeho role v demokratických společnostech. Dále budou pospány státní i nestátní neziskové organizace. Nestátním neziskovým organizacím bude věnována kapitola, která popisuje jednotlivé typy včetně jejich zákonného ukotvení, které bude zdrojem pro následující kapitolu.

Další kapitola bude popisovat vybrané typy nestátních neziskových organizací, spolek, ústav a nadaci. Tyto nestátní neziskové organizace představují nejčastější typ

¹ Tento pojem byl představen Weisbrodem a představuje ziskem motivované podnikatele, kteří chtějí využít daňové a regulační úlevy které mají neziskové organizace.

² REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3.,

právní formy. Zatímco nadace je známým pojmem, spolek a ústav jsou novým typem neziskových organizací, které nahradily dosavadní občanské sdružení a obecně prospěšnou společnost.

Pro komparaci byly vybrány dva státy - Velká Británie a Spojené státy americké, které mají dlouhou tradici dobrovolnictví a dobročinných organizací. Další kapitoly budou tedy věnovány vybraným státům a jejich pojetí neziskové organizace, krátké vymezení právních typů, které mají obdobné parametry jako vybrané typy v České republice. Každé zemi bude věnována kapitola ve které se budu snažit popsat založení a fungování vybraných organizací na základě jejich dostupných legislativních a vládních zdrojů.

V poslední kapitole budou porovnávány jednotlivé typy ve všech vybraných státech a ze zjištěných výsledků vyvozen závěr pro fungování vybraných neziskových organizací v České republice.

Cíl a metodika práce

Cílem této bakalářské práce je komparace institucionálního ukotvení nestátních neziskových organizací - spolku, ústavu a nadace v České republice s jeho ekvivalenty ve Velké Británii a Spojených státech amerických a dle zjištěných výsledků navrhnout možné návrhy pro zlepšení fungování neziskových organizací v České republice.

Metodou zpracování teoretické části je literární rešerše. V praktické části bakalářské práce bude použito více metod. Dokumentární analýza (především legislativy), bude použita jako základní metoda. V závěrečné fázi práce je dále používána indukce, dedukce a komparace.

Seznam zkratek

AGM	Annual General Meeting Unincorporated Organisation (členská schůze)
CC	Charities Commission
CHIO	Charitable Incorporated Organisation
CIO	Charitable Incorporated Organisation
CwM	Corporation with Members
ČR	Česká republika
IRC	Internal Revenue Code
IRS	Internal Revenue Service
FO	Fyzická osoba
MS	Ministerstvo spravedlnosti
NNO	Nestátní nezisková organizace
NO	Neziskové organizace
NOZ	Nový občanský zákoník
PO	Právnícká osoba
PH	Politické hnutí
PS	Politická strana
RMNCA	Revised Model Nonprofit Corporation Act (1987)
VB	Velká Británie
UNO	Unincorporated Nonprofit Organisation
UO	Unincorporated Organisation
USA	Spojené státy americké

TEORETICKÁ ČÁST

1 Rozdělení národního hospodářství

Pro pochopení principů, na kterých neziskové organizace fungují a proč vlastně existují je důležité znát vymezení prostoru, který je těmto organizacím určen.²

Nejprve je nutné rozdělit do jednotlivých sektorů komplex nazývaný národní hospodářství. Tento pojem je chápán jako *složitá soustava subjektů a vazeb mezi nimi, které se vytvořily v procesu vývoje společnosti za účelem produkce statků, jimiž jsou uspokojovány potřeby lidí, žijících na území určitého útvaru.*³ V odborné literatuře je uváděna celá řada kritérií, podle kterých je možné národní hospodářství členit. Pro svou práci jsem zvolila členění dle principu financování a členění dle Pestoffa. Výhodou tohoto členění je, že je rozlišován sektor domácností a neziskový nestátní sektor, protože u některých jiných členění tyto sektory splývají v obecnějším pojmu občanská společnost.

Podle způsobu financování produkce a spotřeby statků rozlišujeme⁴:

Ziskový, tržní sektor, část národního hospodářství, jehož provoz a obnova je realizována z tržeb za prodané statky na principu nabídky a poptávky za tržní ceny. Cílem existence je dosahování zisku.

Neziskový, netržní sektor, subjekty zde fungující a produkující většinou smíšené statky získávají prostředky na svoji činnost převážně z přerozdělovacích procesů. Cílem existence není zisk, ale realizace poslání a z něj vyplývající užítky.

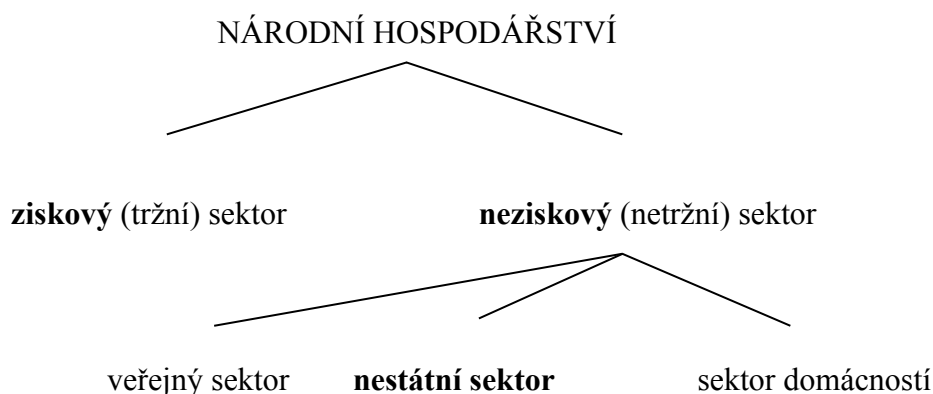
- **Neziskový veřejný sektor**, který je financovaný z veřejných financí, je řízen a spravován veřejnou správou, rozhoduje se v něm veřejnou volbou a podléhá veřejné kontrole. Cílová funkce je dosahována tzv. poskytováním veřejné služby.

² REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2010, 188 s. ISBN 978-80-86929-54-5, s. 13

³ ŠKARABELOVÁ, S. a kol. *Když se řekne nezisková organizace.*, s.86

⁴ STRECKOVÁ, Y., MALÝ, I. a kol. *Veřejná ekonomie pro školu i praxi*. In: ŠKARABELOVÁ, S. *Když se řekne nezisková organizace.*, s.86

- **Neziskový soukromý sektor**, jehož cílovou funkcí není přímý užitek. Je financován ze soukromých financí soukromých fyzických a právnických osob, které se rozhodly vložit tyto své finance do konkrétní, předem vymezené produkce nebo distribuce statků, aniž by očekávaly, že jim tento vklad přinese finančně vyjádřený zisk.
- **Sektor domácností**, jenž má v rámci národního hospodářství významnou roli svým začleněním do koloběhu finančních toků a vstupem na trh produktů, faktorů a kapitálu.⁵

Obr. 1 Členění národního hospodářství podle principu financování

Zdroj: Strecková, Z., Malý, I. a kol.: Veřejná ekonomie pro školu i praxi. Computer Press, Praha 1998

Mezi těmito jednotlivými segmenty národního hospodářství samozřejmě existují četné vazby a finanční i jiné toky. Jednoduchou pomůckou pro pochopení bohatosti těchto vztahů je tzv. Pestoffův trojúhelník⁶

⁵ Zpracováno podle REKTOŘÍK, J. a kol. *Organizace neziskového sektoru. Základy ekonomiky, teorie a řízení.*, kap.1.2

⁶ PESTOFF, V.A. *Reforming social services in Central eastern Europe an eleven nation overview*, GRYF, Poland, Cracow, 1995. In: REKTOŘÍK, J. a kol. *Organizace neziskového sektoru. Základy ekonomiky, teorie a řízení.*, s.16

Obr. 2 Členění národního hospodářství podle Pestoffa

Zdroj: REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2010

Z obr. 2 můžeme vyčíst základní charakteristiky všech sektorů, například neziskový veřejný sektor je dle své pozice na vrcholu veřejný, formální, neziskový. Což odpovídá státu a státem zřízovaným subjektům. Neziskový soukromý sektor nazývaný též jako sektor nevládních neziskových organizací též uváděný jako třetí sektor, leží uprostřed mezi státem, ziskovým sektorem a domácnostmi. Podle obr. 2 můžeme organizace v třetím sektoru popsat jako soukromé (zakládají je soukromé osoby, nikoliv stát, mohou to být jednotliví občané nebo i právnické osoby), neziskové (nezakládají se za dosahováním zisku) a formální (jsou upraveny příslušnými zákony). Stejně dobře lze také definovat firmy - soukromé, formální a ziskové. Domácnosti se zde chápou jako samostatný, svébytný a neformální sektor, fungující na principu dobrovolné kooperace s cílem vzájemného prospěchu na netržním a neziskovém principu.⁷

⁷ HYÁNEK, Vladimír. *Ekonomika neziskových organizací: distanční studijní opora*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2004, ISBN 80-210-3501-3, s 7.

1.1 Definice neziskového sektoru

Definice či pojetí neziskových organizací se liší podle potřeby tvůrce, dělení či definice. Spektrum různých definic a výčtů, jež se různým způsobem překrývají je tedy velké a široké. Nepřehlednost je dána také velkou mírou diference mezi jednotlivými typy neziskových organizací. Odlišují se nejen právním vymezením, ale také šíří, nebo naopak těsností vymezení prostoru, ve kterém se mohou pohybovat a samostatně o sobě rozhodovat, ale také způsobem financování či vlastním managementem.⁸

Proto i v odborné literatuře existuje řada nejrůznějších definic. Například definice podle D. R. Younga⁹, který neziskové organizace definuje takto: "*Organizaci můžeme chápat jako veřejně prospěšnou tehdy, když jí příslušné právní normy neumožňují fungovat v ekonomických procesech s běžnou úrovní tvorby zisku jako základním cílem organizace.*"

Posláním NO není podle českého právního řádu generovat zisk, ale generovat sociální či ekonomickou prospěšnost. NO existují k vytvoření sociálního bohatství, nikoli materiálního.¹⁰ Hrají důležitou roli při identifikaci sociálních problémů, v hledání řešení i při dosahování sociálních cílů v řadě oblastí, které veřejná správa nemůže pokrýt efektivně, nebo vůbec.¹¹ Svou činností přinášejí pozitivní efekty společnosti, ale i ekonomice, generují lidský kapitál v podobě dobrovolné práce, přispívají ke kultivaci sociálního a znalostního potenciálu jednotlivých lidí a tvorbě HDP.¹² Prostředky pro svou činnost získávají cestou tak zvaných přerozdělovacích procesů, jejichž principy jsou podrobně popsány a zkoumány prostřednictvím veřejných financí.¹³

1. STEJSKAL, J. a kol. *Neziskové organizace - vybrané problémy ekonomiky : se zaměřením na nestátní neziskové organizace*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 169 s. ISBN 978-80-7357-973-9, s. 11

⁹ YOUNG, Dennis R., "If Not for Profit, for What?" (2013). *2013 Faculty Books*. Book 1. <http://scholarworks.gsu.edu/facbooks2013/1>

¹⁰ INTRODUCTION TO THE VOLUNTARY SECTOR. Knowhownonprofit [online]. 2015 [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: <https://knowhownonprofit.org/basics/what-is-non-profit#what-is-the-non>

¹¹ CIUCESCU, Nicoleta. The role and importance of Non-Profit Organizations. University of Bacau, Romania, 2009.

¹² STEJSKAL, J. a kol. *Neziskové organizace - vybrané problémy ekonomiky : se zaměřením na nestátní neziskové organizace*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 169 s. ISBN 978-80-7357-973-9, s. 11

¹³ REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2010, 188 s. ISBN 978-80-86929-54-5. s. 13

V obecném smyslu jsou v České republice pod pojmem neziskové organizace chápány právnické osoby, jež nejsou založeny nebo zřízeny za účelem podnikání. Díkce daňových zákonů a jiných právních ustanovení většinou zdůrazňuje účel, pro který byly organizace zřízeny, zatímco otázka kdo je jejich zakladatelem (může jím být i stát) ustupuje do pozadí. Pod jeden pojem bývají pak sloučeny státní i soukromé organizace, které se však svým charakterem zásadně liší (podrobněji budou popsány v kapitole 3).¹⁴

1.1.1 Opodstatnění existence neziskových organizací

Obecným důvodem pro vznik neziskových organizací je skutečnost, že státem poskytované služby nestačí nebo nejsou pro některé skupiny vyhovující.

Jiným důvodem pro jejich široké působení jsou historické podmínky. Je obecně známým faktem, že církve a náboženské skupiny byly prvními, které rozvinuly charitativní činnost v oblasti výchovy, vzdělávání, ve zdravotní a sociální péči. Tato historická souvislost se projevuje mimo jiné i v tom, že v zemích s tradičně silným postavením náboženských skupin je i vyšší koncentrace neziskových organizací. Dalším faktorem je to, že i v podmínkách moderního "welfare"¹⁵ státu, kdy finanční zdroje jsou hrazeny velkou měrou ze státního rozpočtu (a USA jsou v tomto směru výjimkou), dochází k rozdělení odpovědnosti a financování a distribuci. Za financování odpovídá stát a za rozdělování zdrojů nestátní nezisková organizace. Dále opodstatnění veřejných neziskových organizací je dáno jejich posláním, tj. podílením se na výkonu veřejné správy na úrovni státu, regionu či obce.¹⁶

Příčinou vzniku soukromých neziskových organizací se stalo právo sdružovací, které je i jedním ze základních atributů demokratických států. Jde o institucionalizování snahy určité skupiny lidí žijících a spolupracujících na daném území organizovat se a vzájemně usměřňovat své jednání k tvorbě společensky užitečných věcí a aktivit, případně se podílet na veřejné politice. Dalším faktorem významným pro existenci organizací neziskového soukromého sektoru je princip

¹⁴ ŠILHÁNOVÁ, H.: Základní informace o neziskovém sektoru v ČR, Praha: Nadace rozvoje občanské společnosti 1996

¹⁵ Sociální stát - je typem společnosti, v níž vláda přebírá zodpovědnost za politickou, ekonomickou a sociální prosperitu svých občanů.

¹⁶ ŠILHÁNOVÁ, Hana. *Základní informace o neziskovém sektoru v ČR*. 2. rozš. vyd. Praha: Nadace rozvoje občanské společnosti, 1996, 43 s.

dobrovolné práce. To je činnost, kterou dobrovolník vykonává ve prospěch druhých, nepovinně a bez nároku na odměnu.¹⁷

1.1.2 Role neziskových organizací v demokratických společnostech

Klíčovou funkcí neziskových organizací jak uvádí Šilhánová je jejich role participativní. Prostřednictvím neziskových organizací mohou občané vyjadřovat své zájmy, formulovat své názory a požadavky, řešit problémy, které se jich jakkoli dotýkají.

Další významnou funkcí je role servisní. Neziskové organizace poskytují nejrůznější druhy služeb, zejména pro takové cílové skupiny, které stojí mimo zájem trhu. Tyto služby "zdola" odpovídají na skutečné potřeby klientů, bývají proto efektivní a méně nákladné. Neziskový sektor tak vyplňuje mezery ve státních službách a nabízí alternativní, netradiční formy pomoci. Marginální skupiny ve společnosti mohou prostřednictvím neziskových organizací také formulovat své požadavky a upozorňovat většinovou populaci na svá práva a potřeby.

Vytváření společenských alternativ může probíhat v různých oblastech veřejné politiky: vzdělávání, ochrana životního prostředí, sociální péče, ochrana lidských práv, menšin, uprchlíků a podobně.¹⁸

Z principů demokracie vyplývá právo se sdružovat a vytvářet organizace, které si mohou vzájemně konkurovat. Neziskové organizace svou existencí podporují různorodost a vývoj odlišných názorů a jsou tak důležitým prvkem demokratického života. Samotný fakt, že existují četné konkurenční organizace usnadňuje integraci skupin do občanské společnosti a do veřejného procesu v zemi.

Prostřednictvím aktivit v občanských organizacích se jednotlivci cvičí v roli homo politicus. Učí se formulovat své názory a prosazovat je na veřejnosti, zvyšují svoje organizační a řídicí schopnosti. Osobnosti se zkušeností z veřejné práce tvoří přirozený potenciál pro účast v politickém životě a to zejména v období velkých společenských změn.

Neziskové organizace představují mechanismus včasného varování všude tam, kde je ohroženo fungování demokratických principů ať již uvnitř jednotlivého státu nebo mimo něj. Mezinárodní sítě nevládních organizací jsou nezastupitelné pro šíření

¹⁷ HYÁNEK, Vladimír. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2011, 131 s. ISBN 978-80-210-5651-0.

¹⁸ ŠILHÁNOVÁ, Hana. *Základní informace o neziskovém sektoru v ČR*. 2. rozš. vyd. Praha: Nadace rozvoje občanské společnosti, 1996, Str. 42.

informací o nedemokratických tendencích nebo represích v určitých státech. Mohou také poskytovat ochranu proti nezdravě represivním tendencím ze strany státu (mohou přímo upozorňovat na jednotlivé případy a vyvolat mezinárodní reakci).¹⁹

1.2 Státní neziskové organizace

Státní neziskové organizace představují organizace, které jsou zakládány s primárním cílem dosáhnout přímého užitku²⁰, jejichž zřizovatelem je stát, kraj, obec případně jejich organizační složky. Mulačová a kol. doplňuje, že státní neziskové organizace je možné pojímat též jako veřejné neziskové organizace, které jsou zřizovány za účelem naplnění základních služeb pro občany, které vzhledem k jejich charakteru nemůže uskutečňovat soukromý sektor. Týká se to např. těchto oblastí: bezpečnost a obrana státu, ochrana životního prostředí, vzdělávání, kultura, dopravní infrastruktura, zdravotnictví apod.²¹ Jinými slovy tedy státní neziskové organizace zabezpečují výkon státní správy nebo zajišťují poskytování veřejných služeb.²²

Stejskal a kol. doplňuje, že státní (veřejné) neziskové organizace nejčastěji nabývají podoby příspěvkových organizací nebo organizačních složek.²³

Institut příspěvkových organizací v podobě, v jakém je znám z české právní úpravy, existuje také v právním řádu Slovenska, což je nezpochybnitelně dáno dlouhodobým společným vývojem právních řádů těchto zemí. Příspěvkové organizace jsou totiž v podmínkách ČR instituce, které vznikly v rámci právního systému socialistického Československa. V současné právní úprava ČR je možné de lege lata rozlišit dvě kategorie příspěvkových organizací, a to:

- **státní příspěvkové organizace** upravené zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů,
- **příspěvkové organizace zřizované územními samosprávnými celky** na základě zákona č. 350/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů zákona č. 129/2000 Sb., o krajích, ve

¹⁹ Tamtéž. Str. 43.

²⁰ BOUKAL, Petr. *Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe)*. Vyd. 1. V Praze: Oeconomica, 2009, 303 s. ISBN 978-80-245-1650-9, str. 11

²¹ MULAČOVÁ, V. a kol. *Obchodní podnikání ve 21. století*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 37-38

²² Například sociální, zdravotní či vzdělávací služby.

²³ STEJSKAL, J. a kol. *Nevýdělečné organizace v teorii*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 20

znění pozdějších předpisů a zákona č. 128/2000 Sb., o obcích, ve znění pozdějších předpisů

Obecným východiskem vymezení povahy a postavení příspěvkových organizací byl v předchozích letech zákon č. 576/1990 Sb., o pravidlech hospodaření s rozpočtovými prostředky České republiky a obcí v České republice, ve znění pozdějších předpisů, který zřizoval příspěvkové a dále též rozpočtové organizace na základě § 31. Přijetím novely zákona č. 10/1993 Sb., o státním rozpočtu České republiky na rok 1993 a o změně a doplnění některých zákonů České národní rady a některých dalších předpisů, ve znění pozdějších předpisů, tento zákon výslovně stanovil, že se příspěvkové organizace ustanovují jako právnické osoby, což úzce souviselo se socialistickým pojetím státu a jeho majetku, neboť stát byl nositelem „jednoty moci a vlastnictví“. Přestože tedy stát byl formálně vlastníkem majetku, svěřoval ho k trvalému užívání socialistickým právnickým osobám.

Stávající právní úprava příspěvkových organizací vychází ze zákona č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, který v § 54 odst. 1 stanovuje, že: „*státní příspěvkové organizace, které ve vztahu k majetku dosud vykonávaly právo hospodaření, popř. právo společného hospodaření nebo které budou obdobně ještě zřízeny, jsou právnickými osobami a hospodaří s majetkem*“. Podle § 55 předmětného zákona pak příspěvkové organizace nedisponují vlastním majetkem, za zákonných podmínek jej však mohou nabývat pro stát. Právní subjektivitu příspěvkovým organizacím územně samosprávných celků definuje zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů. Dle tohoto zákona mohou územně samosprávné celky zřizovat právnické osoby v rámci své samostatné působnosti, resp. v rámci výkonu takových činností, o kterých obec v rámci své samostatné působnosti rozhodla, že jejich zabezpečení je v zájmu občanů daného územně samosprávného celku.

Souhrnně tak příspěvková organizace představuje právnickou osobu veřejného práva, která vzniká a zaniká rozhodnutím svého zřizovatele tedy buď státu, nebo územně samosprávného orgánu. Při ustanovení příspěvkové organizace vydává zřizovatel zřizovací listinu, která obsahuje zákonem definované náležitosti. Následně dochází k zápisu příspěvkové organizace do obchodního rejstříku na návrh zřizovatele. Hlavní činností příspěvkové organizace je činnost vymezená zřizovatelem

při jejím zřízení. Hospodaření této organizace se řídí rozpočtem, který musí být vždy sestaven jako vyrovnaný, přičemž tato organizace má k dispozici finanční prostředky získané z vlastní činnosti, tak i prostředky pocházející z rozpočtu zřizovatel apod.

Všeobecně nejtypičtějšími příklady příspěvkových organizací jsou školy a školky, domovy důchodců, dětské domovy apod.²⁴

Organizační složky se opět vyskytují ve dvou formách, a to jako:

- **organizační složky státu** jsou především upraveny v zákoně č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů,
- **organizační složky územně samosprávných celků** jsou upraveny v zákoně č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

Jak v případě organizační složky státu, tak i v případě organizační složky územně samosprávných celků platí, že se **nejedná o právnické osoby**, ale o samostatné účetní jednotky vedoucí účetnictví. Jednání rozpočtové organizace je pokládáno za jednání státu nebo územně samosprávného celku, neboť z právního hlediska má toto jednání stejné právní účinky. Typickými příklady organizačních složek státu jsou různé orgány státní správy nebo instituce, jako jsou ministerstva a jiné správní úřady státu, Ústavní soud, soudy, státní zastupitelství, Nejvyšší kontrolní úřad, Kancelář prezidenta republiky, Úřad vlády ČR apod.

Všechny organizační složky jsou vždy vybranými účetními jednotkami ve smyslu zákona o účetnictví a pro vedení účetnictví těchto složek platí vyhláška Ministerstva finanční č. 410/2009 Sb. Tyto složky hospodaří vždy pod jménem svého zřizovatele na základě vydané zřizovací listiny.²⁵

1.3 Nestátní neziskové organizace

Naproti tomu nestátní neziskové organizace (NNO) představují organizace, jejichž zřizovatelem není stát ani jiná instituce či orgán, který je závislý na státě.

Tyto neziskové organizace vznikají v důsledku existence principu na svobodné

²⁴ PARLAMENT ČR. *Fungování příspěvkových organizací v České republice a vybraných zemích Evropy* [online] 2011 [cit.2015-11-03]. Dostupné z: http://www.avpo.cz/wp-content/uploads/2014/01/prispevkove_organizace_v_CR_a_EU.pdf

²⁵ OTRUSINOVÁ, M., KUBÍČKOVÁ, D. *Finanční hospodaření municipálních jednotek po novele zákona o účetnictví*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 4

sdužování se občanů. Komplexně pak k vymezení NNO přistupují Salamon, Anheier, kteří nestátní neziskový sektor chápou jako soubor institucí, které existují vně státní struktury, který však v zásadě slouží k uspokojování veřejných zájmů. Autoři dále rozlišují pět základních vlastností, kterými se nestátní neziskové organizace vyznačují, a to²⁶:

- **institucionalizovanost**, tj. mají institucionální strukturu, bez ohledu na to, zda jsou formálně či právně registrované,
- **jsou soukromé**, tj. jsou odděleny od státní správy a nejsou jí řízeny. Jinými slovy jsou řízeny soukromým fyzickými či právníckými osobami,
- **jsou neziskové**, tzn., posláním těchto organizací není generovat zisk, ale sloužit k zájmům, pro které byly zřízeny. V případě, že tyto organizace vykazují zisk, pak zůstává nerozdělen v dané organizaci, který se využívá na její činnost,
- **samosprávné a nezávislé**, tzn., jsou vybaveny vlastními postupy a strukturami, které umožňují kontrolu vlastních činností, tzn., že neziskové organizace nejsou řízení zvenčí nebo kontrolovány státem apod.,
- **dobrovolné**, tzn., využívají dobrovolnou účast na svých činnostech. Dobrovolnost se projevuje především výkonem neplacené práce pro organizaci.

Nestátní neziskový sektor se v podmínkách ČR začal prosazovat až v 90. let minulého století v souvislosti s politickými změnami v rámci tehdejšího Československa. Přibližně do roku 1995 pak převažovaly tzv. aktivistické nevládní organizace, které vedly osobnosti, které nemohly v předchozím období veřejně působit. Díky tomu tak vznikly různé druhy organizací, které působí do současnosti. Od druhé poloviny 90. let minulého století začaly vznikat neziskové organizace, které již nenabývaly podoby aktivistických organizací, ale spíše organizací založených na profesionalitě a oddanosti zakladatelů apod.²⁷

²⁶ SALAMON, L. M., ANHEIER, H. K. *In Search of the Nonprofit Sector. In The Question of Definitions*, 1992, roč. 2

²⁷ DVOŘÁKOVÁ, Z. A kol. *Řízení lidských zdrojů*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 484-485

1.3.1 Typy nestátních neziskových organizací

Konkrétní formy NNO vychází z právní úpravy dané země. V podmínkách ČR vychází typologizace NNO ze znění nového občanského zákona zákon č. 89/2012 Sb. (NOZ) a dále ze zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích. Rekodifikace těchto dvou zákonů představuje největší změnu soukromého práva, která se dotýká také fungování neziskových organizací.

Podle zákona č. 89/2012 Sb. a zákona č. 90/2012 Sb. je v současnosti možné typologizovat tyto druhy nestátních neziskových organizací²⁸:

- **korporace (spolek),**
- **fundace (nadace a nadační fond),**
- **ústav,**
- **státem registrované církve a náboženské společnosti.**

Spolek (z. s.) vznikl s platností od 1. 1. 2014 a nahradil dřívější občanská sdružení a je možné jej definovat jako²⁹: „*dobrovolné a trvale založené sdružení fyzických či právnických osob sledující určitý účel, jehož existence je nezávislá na změnách jeho členů*“. Zákon upravující spolek je § 214 zákon č. 89/2012 Sb. Zákonná úprava spolku také umožňuje dvě podoby spolku, popř. jejich kombinaci. Spolek tedy může být založen za zcela soukromý účelem (za účelem věnovat se společně určitému zájmu), ale také veřejným (spolek založený pro pomoc ohroženým skupinám).

Jinými slovy spolek představuje dobrovolný (účelově univerzální) svazek členů založený k naplňování společného zájmu či účelu, pro který byl zřízen.

Institut spolku jako jedné z právnických osob soukromého práva je znám již z dob římského práva, které ukotvilo zásadu *tres faciunt collegium* (tři tvoří spolek), proto pro založení spolku je zapotřebí minimálně tři osob, právnických (PO) či fyzických. Hlavním posláním spolku je vytváření společenství vykonávajících činnost s úmyslem dosáhnout stanoveného záměru (cíle). Typickými příklady takovýchto

²⁸ NEZISKOVKY. CZ. *O neziskových organizacích* [online] 2015 [cit. 2015-12-03]. Dostupné z: http://www.neziskovky.cz/clanky/511_538_540/fakta_neziskovky-v_co-to-je-neziskovy-sektor/

²⁹ STEJSKAL, J. a kol. *Nevýdělečné organizace v teorii*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 110-111

činností mohou být sportovní, kulturní, sociální, politické spolky apod. Nutno dodat, že účelem či posláním spolku nemůže být podnikatelská činnost nebo podnikání.

Vedle spolků je dalším typem nevládních neziskových organizací **fundace**, která je upravena v § 303 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, podle kterého je fundace³⁰: „*právníká osoba vytvořená majetkem vyčleněným k určitému účelu. Její činnost se váže na účel, k němuž byla zřízena*“. Nejčastěji jsou to humanitární, sociální, environmentální, kulturní, vědecké, tělovýchovné a jiné aktivity.

Osoby fundačního typu je možné členit na fundace soukromého práva a fundace veřejného práva. Fundace veřejného práva podléhá zákonům, podle nichž jsou zřizovány. Typickými příklady takovýchto fundací jsou státní a veřejné fondy, např. Státní fond životního prostředí, Státní fond dopravní infrastruktury apod. Fundace soukromého práva pak zahrnují dva druhy fundací, a to:

- **nadace,**
- **nadační fond.**

Základním rozlišovacím prvkem mezi výše uvedenými fundacemi je jejich majetkový základ. V případě **nadace** se jedná o majetek, který byl na základě svobodné vůle převeden za určitých podmínek na osobu odlišnou od zakladatele, aby tento majetek trvale spravovala³¹. Nadace nemůže být založena za účelem dosahování zisku, tedy za účelem podnikání nebo výkonu výdělečné činnosti. Dále je zakázáno zakládat nadace za účelem podpory politických stran a politických hnutí. Nadaci není možné pojímat ani jako dárce či sponzora³².

Nadace je tedy zakládána k trvalé službě společensky nebo ekonomicky (hospodářsky) užitečnému účelu. Účelem nadace tak může být, např.:

³⁰ ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek I (obecná část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014

³¹ RONOVSÁ, K. *Nové české nadační právo v evropském srovnání*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 13

³² ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek I (obecná část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014

- **veřejná prospěšnost**, tj. posláním nadace je podporovat obecné (veřejné) blaho, což je velmi blízké statutu veřejné prospěšnosti, která je typická pro státní neziskové organizace,
- **dobročinnost**, tzn., nadace se zaměřuje na podporu určitého okruhu osob, např. ohrožené děti, podpora obce, potomci zakladatele nadace apod.

Nadace byla vpravena do českého právního řádu v roce 1997 (společně s nadačním fondem) zákonem č. 227/1997, o nadacích a nadačních fondech, ve znění pozdějších předpisů. Podle současné právní úpravy vycházející z nového občanského zákoníku platí, že nadace není určena pouze k podpoře aktivit realizovaných třetími stranami, ale mohou být nadací realizovány také aktivity a programy podporující účel, pro který byla založena³³. Nově také (s výjimkou některých mimořádných událostí) nesmí poskytovat příspěvky svému zakladateli ani jeho blízké osobě.³⁴

Nadační fond je upraven v § 394 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, kde se uvádí, že účelem nadačního fondu je naplňovat hospodářský nebo společenský účel. Do českého právního řádu byl nadační fond poprvé vtělen v roce 1997 po vzoru někdejšího rakouského zákona z roku 1974. Od nadace se nadační fond liší především v tom ohledu, že neslouží trvalému účelu, tudíž není nutné stanovit, aby vklady a dary do nadačního fondu splňovaly předpoklad trvalého výnosu. Naopak, majetek nadačního fondu může být celý upotřeben k účelu, pro nějž byl tento fond založen. Z toho důvodu se ani pro výši majetku a kapitálu nadačního fondu nestanovují žádné limity. Dalším odlišným znakem je, že nadační fond nerozlišuje mezi účelem veřejně prospěšným a dobročinným, jako je tomu v případě nadace, ale rozlišuje mezi účelem ekonomickým nebo společenským.³⁵

V praxi pak má nadační fond podobu právnické osoby, která byla založena na určitou (přechodnou) dobu. Nadační fond se zakládá zakládací listinou anebo pořizováním pro případ smrti.³⁶

Ústav je možné nalézt v § 402 zákoně č. 89/2012 Sb. Představuje právnickou osobu soukromého charakteru, která je tvořena prvkem věcným a prvkem osobním.

³³ STEJSKAL, J. a kol. *Nevýdělečné organizace v teorii*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 200-201

³⁴ Knížka z OBRAZKU

³⁵ Nový občanský zákoník, § 394 zákona č. 89/2012 Sb.,

³⁶ ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník - Komentář - Svazek I (obecná část)*. Praha: Wolters Kluwer, 2014

Posláním ústavu je realizace činností společenského charakteru na trvalém základě, který nemá osobní základ, jako je tomu např. u korporace. Ve srovnání s korporací tedy ústav nedisponuje členy, ale pouze těmi, kdo ústav užívají (destinatáři). Ústavu tedy chybí členská základna a demokratická organizační struktura korporálního typu. 37

Posláním ústavu je provozovat činnost užitečnou společensky nebo hospodářsky s využitím své osobní a majetkové složky. Provozuje činnost, jejíž výsledky jsou každému rovnocenně dostupné za podmínek předem stanovených. Ústav, na rozdíl od většiny ostatních NNO, může vyvíjet podnikatelskou činnost i v rámci své hlavní činnosti, pokud je však tato činnost v souladu s jeho účelem. Provozuje-li ústav obchodní závod nebo jinou vedlejší činnost, nesmí být provoz na újmu jakosti, rozsahu a dostupnosti služeb poskytovaných v rámci hlavní činnosti ústavu. Zisk může ústav použít jen k podpoře činnosti, pro niž byl založen, a k úhradě nákladů na vlastní správu. Ústav tak představuje vhodnou formu pro poskytování např. sociálních či jiných služeb.³⁸

Dalším druhem nevládní neziskové organizace jsou **státem registrované církve a náboženské společnosti**, jejichž postavení je upraveno zákonem č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností, ve znění některých zákonů. Církve a náboženské společnosti vznikají jako dobrovolná sdružení fyzických osob a svébytně rozhodují o věcech spojených s vyznáním víry a dále o organizaci náboženského společenství a o vytváření k tomu určených institucí.

Církve a náboženské společnosti vznikají z hlediska právního řádu ČR zápisem do Rejstříku registrovaných církví a náboženských společností, neboť tímto úkonem dochází k její legalizaci a získání právní subjektivity. Návrh na registraci musí přitom podat alespoň tři osoby starší 18 let. Registraci v podmínkách ČR provádí Ministerstvo kultury ČR. Na základě své registrace pak mohou církve a náboženské společnosti existovat jako právnické osoby, dále mohou šířit vyznání a víru, vyučovat náboženství na vlastních školách, ale také na školách státních, pověřit osoby

³⁷ Tamtéž

³⁸ Nový občanský zákoník. Zákon č. 89/2012 Sb. § 402

vykonávající duchovní činnost k výkonu této činnosti v ozbrojených složkách, ve vězeňství, v místech, kde se vykonává ochranné léčení apod.³⁹

Zájmové sdružení právnických osob, podle NOZ již nelze založit. Stávající zájmová sdružení se však nadále řídí podle starého občanského zákoníku, § 20f - 21.⁴⁰

I na ně se však vztahuje obecná úprava PO dle NOZ. Činnost a řízení se řídí vzájemně podepsanou smlouvou mezi sdruženými PO. Právní způsobilost nabývá sdružení zápisem do registru sdružení, který je veden u příslušného krajského soudu. PO se sdružují s účelem společného zájmu. Zájmové sdružení právnických osob má právo změnit svou právní formu na spolek.⁴¹

Obecně prospěšná společnost dle zákona o o.p.s. se i nadále řídí tímto (zrušeným) zákonem. Obecná úprava právnických osob dle NOZ se však použije i na ně, není-li v rozporu se zákonem o o.p.s. Obecně prospěšná společnost má právo změnit svou formu na ústav, nadaci nebo nadační fond. Nové obecně prospěšné společnosti však již založit nelze.⁴²

Další typy NNO:

Společenství vlastníků jednotek, zákonná úprava se nachází v § 1194 - 1216 NOZ. Právnická osoba založená za účelem zajišťování správy domu a pozemku. Společenství vlastníků je založeno schválením stanov a vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku společenství vlastníků jednotek, vedeného příslušným krajským/městským soudem.⁴³

Politické strany a politické hnutí „slouží občanům k jejich účasti na politickém životě společnosti, zejména na vytváření zákonodárných sborů, orgánů vyšších samosprávných celků a orgánů místní samosprávy.“⁴⁴ Právní úprava se nachází v zákoně č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách, politických hnutích. Vznikají registrací, kterou provádí Ministerstvo vnitra České republiky.

³⁹ SPIRIT, M. *Úvod do studia práva*. 2. vydání. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 185

⁴⁰ VÍT, Petr. *Praktický právní průvodce pro neziskové organizace*. První vydání. Praha: Grada, 2015, 157 stran. ISBN 978-80-247-5477-2. Str 41

⁴¹ Tamtéž (Vít)

⁴² VÍT, Petr. *Praktický právní průvodce pro neziskové organizace*. První vydání. Praha: Grada, 2015, 157 stran. ISBN 978-80-247-5477-2. Str 41

⁴³ PODNIKATEL,CZ, *Nový občanský zákoník*. [online] 2016 [cit. 2016-28-01]. Dostupné z: <http://www.podnikatel.cz/zakony/novy-obcansky-zakonik/f4582731/>

⁴⁴ Zákon č. 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách a politických hnutích

Návrh na registraci předkládá minimálně tříčlenný přípravný výbor a musí ho doložit peticí alespoň jednoho tisíce občanů a žádostí na založení strany. Finanční prostředky strany a hnutí získávají z členských příspěvků, dalším zdrojem jsou platby státu podle získaného počtu poslaneckých mandátů. Nedílnou součástí financování politických stran a politických hnutí jsou dary.

Profesní komory jsou subjekty, kterým zákon svěřil rozhodování o právech a právech chráněných zájmech nebo povinnostech fyzických nebo právnických osob v oblasti profesních činností. Cílem jejich činností je především dohled nad výkonem povolání a ochrana vlastních zájmů členů profesní komory.⁴⁵ U některých povolání je členství v profesních komorách povinné (lékařská, lékárenská, stomatologická, exekutorská, advokátní). Každá profesní komora je zřízena na základě vlastního zákona, který upravuje postavení a činnost členů komory a jejich orgány.

Honební společenstva, jsou PO řízené zákonem č. 449/2001 Sb., o myslivosti. *Honební společenstva existují k zajištění oprávněných zájmů svých členů v souvislosti s výkonem práva myslivosti. Tyto organizace významně přispívají k ochraně volně žijící zvěře jako součásti ekosystému a významného obnovitelného přírodního zdroje.*⁴⁶ Název tvoří „honební společenstvo a název obce, případně městského obvodu nebo městské části“, kde je zaregistrováno.⁴⁷

⁴⁵ SLÁDEČEK, V. Obecné správní právo. 3., aktualiz. a upr. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, s. 335-336.

⁴⁶ BAHÝL J., *K vybraným otázkám honebních společenstev*, 2010

⁴⁷ Zákon o myslivosti č. 449/2001 Sb., Hlava II § 19 a § 20

PRAKTICKÁ ČÁST

2 Legislativní ukotvení vybraných typů NNO v ČR

V předchozí kapitole byly popsány všechny typy NNO, které nalezneme v současné české legislativě. V praktické části bude pozornost věnována vybraným typům NNO a jejich legislativnímu ukotvení. Hlavním záměrem bude popsat jejich založení, vznik, organizaci a řízení, zda musí vnášet základní kapitál nebo existuje povinnost vkladu členů, zánik a další důležité informace. Celá kapitola bude vycházet z analýzy současné české legislativy. Největším zdrojem byl konkrétně NOZ zákon č. 89/2012.

2.1 Spolek

Založení a vznik ⁴⁸

Založit spolek můžou:

1. minimálně tři osoby, které se dohodnou na znění stanov,
2. kdokoliv svolá ustanovující schůzi, která následně schválí stanovy.⁴⁹

Spolek vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku.

Stanovy musí obsahovat minimálně:

- název (musí obsahovat slova „spolek“ nebo „zapsaný spolek“ (může se použít zkratka z.s.) a sídlo spolku,
- účel spolku,
- práva a povinnosti členů spolku,
- určení statutárního orgánu.

Výtisk stanov musí být uložen v úplném znění v sídle spolku. Hlavní činnost spolku spočívá v uspokojování a ochraně zájmů, k jejichž naplňování byl založen. Podnikání či jiná výdělečná činnost nesmí být hlavní činností, může však být činností vedlejší. Výnosy z této činnosti jsou použity pouze pro spolkovou činnost

⁴⁸ NOZ, zákon č. 89/2012 Sb. § 218 - 227

⁴⁹ Každý, kdo se dostaví na tuto schůzi, splňuje podmínky pro členství a zapíše se do listiny přítomných se považuje za osobu, která podala řádnou přihlášku do spolku. Ustavující schůze je svolána svolavatelem. Svolavatel vypracuje návrhy stanov a je zodpovědný za správnost a úplnost listiny přítomných. Na ustavující schůzi se většinovým hlasováním všemi přítomnými volí členové orgánu spolku. Je-li někdo proti přijetí návrhu stanov, může od přihlášky ustoupit a o tomto odstoupení je uveden záznam v listině přítomných.

a účelem, pro který je založen. Zisk není rozdělován mezi členy nebo zakladatele. Členové spolku za dluhy neručí.

Členství⁵⁰

Členem spolku může být PO i FO, která chce být vázána stanovami a uhradí členský příspěvek v příslušném termínu. Přijetí či nepřijetí člena má na starost nejvyšší orgán spolku. Členství je osobní povahy a nepřechází na právního nástupce člena.

Členství zaniká vyloučením, vystoupením, nezaplacením členského příspěvku, porušením povinností, týkajících se členství nebo dalšími způsoby uvedenými ve stanovách nebo zákoně.

Písemný návrh na vyloučení může podat jakýkoliv člen a podat osvědčující důvod pro vyloučení. Člen proti kterému je návrh na vyloučení směřován má možnost se s návrhem obeznámit, žádat o jeho vysvětlení a doložit vše co je mu k prospěchu. O vyloučení člena rozhoduje statutární orgán. Rozhodnutí může být na návrh člena opět přezkoumáno rozhodčí komisí. Vyloučení je zrušeno pokud je v rozporu se stanovami nebo zákonem, ale také v jiných odůvodněných případech. Do tří měsíců od doručení konečného rozhodnutí, má člen právo se dovolat u soudu. V případě, že člen rozhodnutí nezískal v písemné podobě, má právo odvolat se do tří měsíců od doby, kdy se o rozhodnutí dozvěděl, nejdéle však do jednoho roku po zapsání jeho vyloučení do seznamu členů.

Organizace a řízení⁵¹

Orgány spolku jsou statutární orgán a nejvyšší orgán, případně kontrolní komise, rozhodčí komise a další orgány - toto je určeno ve stanovách. Název orgánu je libovolný, musí být však jasný a nesmí mít klamný dojem o jejich povaze. Funkční období členů volených orgánů je obvykle pětileté, neurčí-li stanovy jinak.

Statutární orgán (individuální - předseda, nebo kolektivní - výbor) za spolek jedná a zpravidla řídí jeho činnost, nejvyšší orgán (členská schůze) pak určuje hlavní zaměření činnosti spolku, rozhoduje o změně stanov, schvaluje výsledek hospodaření, hodnotí práci dalších orgánů a jejich členů, rozhoduje o zrušení spolku a jeho přeměně, o přijetí a vyloučení členů. zasedání je svoláváno nejméně jedenkrát do roka

⁵⁰ NOZ, zákon č. 89/2012 Sb. § 232 - 235

⁵¹ NOZ, zákon č. 89/2012 Sb. § 243 - 267

statutárním orgánem, a to vhodným způsobem a nejpozději 30 dnů před jeho konáním.

Právní úprava spolku je z velké části dispozitivní povahy - jedinou skutečnou povinností spolku je zřídit statutární a nejvyšší orgán. Pravomoci těchto orgánů lze nastavit téměř libovolně, s výjimkou toho, že statutární orgán je vždy ten, který jedná jménem spolku navenek. I název orgánů může být určen libovolně a dokonce lze i sloučit statutární i nejvyšší orgán do jednoho jediného a rovněž je možno zřídit jiné, v zákoně neuvedené orgány. Impuls k zasedání může podat i kontrolní orgán či alespoň třetina členů spolku. Na každém zasedání je zhotoven zápis, ze kterého musí být patrné, kdo zasedání svolal a jak, kdy se konalo, kdo jej zahájil, kdo předsedal, jaké případné další činovníky členská schůze zvolila, jaká usnesení přijala a kdy byl zápis vyhotoven.

Kontrolní komise, je-li stanovami zřízena, musí mít minimálně 3 členy, kteří jsou voleni a odvoláváni členskou schůzí a jsou nezávislí na statutárním orgánu. K povinnostem kontrolní komise patří především dohled nad řádným vedením spolkových záležitostí.

Rozhodčí komise, je také nepovinným orgánem, který je však u spolku méně obvyklý. Pokud je zřízen, rozhoduje sporné záležitosti týkající se spolkové samosprávy. Rozhoduje spory mezi členy a spolkem nebo mezi členy navzájem. Také členové rozhodčího orgánu musí být nezaujatí a nesmí být zároveň členy statutárního orgánu a kontrolní komise.

Zrušení a likvidace⁵²

Spolek je zrušen likvidací soudem na návrh osoby nebo i bez návrhu v případě, že:

- vyvíjí nezákonnou činnost v takové míře, že to závažným způsobem narušuje veřejný pořádek⁵³
- vybočí ze své hlavní činnosti nebo vyvíjí výtěžnou činnost
- nutí třetí osoby k členství ve spolku, k účasti na jeho činnosti nebo k jeho podpoře, nebo
- brání členům ze spolku vystoupit.
- již nadále nesplňuje předpoklady vyžadované pro vznik právnické osoby zákonem,

⁵² NOZ, zákon č. 89/2012 Sb. § 267 - 273

⁵³ Viz. § 268

- nemá déle než dva roky statutární orgán schopný usnášet se.

Při zrušení spolku s likvidací, likvidátor sestaví soupis jmění, přístupný pro všechny členy v sídle spolku. Likvidační podstatu zpeněží likvidátor pouze v rozsahu, v jakém je splnění dluhů spolku nezbytné a s likvidačním zůstatkem se nakládá podle stanov (ne však k jiným než veřejným účelům). Nedá-li se se zůstatkem naložit podle stanov, nabízí likvidátor obdobný účel obci, ve které se spolek nachází, ta musí nabídku přijmout do dvou měsíců v opačném případě zůstatek připadá kraji a je rovněž použit k veřejně prospěšné věci. Jestliže-li spolek obdrží účelově vázané plnění z veřejného rozpočtu, tak likvidátor naloží s příslušnou částí zůstatku podle rozhodnutí příslušného orgánu.

2.2 Ústav⁵⁴

Založení a vznik⁵⁵

Ústav se zakládá zakládací listinou nebo pořízením pro případ smrti. Zakladatelské právní jednání vyžaduje formu veřejné listiny (notářského zápisu). Totéž platí pro všechny jeho pozdější změny.

Zakladatelské právní jednání obsahuje minimálně:

- název ústavu a jeho sídlo,
- účel ústavu vymezením předmětu jeho činnosti, popřípadě i předmět jeho podnikání,
- údaj o výši vkladu, popřípadě o jeho nepeněžitěm předmětu,
- počet členů správní rady i jména a bydliště jejích prvních členů a
- podrobnosti o vnitřní organizaci ústavu, nevyhradí-li se její úprava statutu ústavu.

Název ústavu musí obsahovat slova „zapsaný ústav“ nebo zkratku „z. ú.“

O změnách zakladatelského právního jednání rozhoduje i za trvání ústavu zakladatel. Není-li rozhodování zakladatele možné, nabývá jeho práva vůči ústavu osoba určená zakladatelským právním jednáním, jinak je nabývá správní rada; v takovém případě se však k rozhodnutí správní rady o změně účelu ústavu nebo o jeho

⁵⁴ NOZ, zákon č. 89/2012 Sb. § 402 -403

⁵⁵ NOZ, zákon č. 89/2012 Sb. § 405 - 407

zrušení vyžaduje předchozí souhlas soudu. Ústav vzniká zápisem do veřejného rejstříku. Vydání statutu ústavu není povinné.

Orgány a řízení⁵⁶

Statutárním orgánem ústavu je ředitel (orgán lze nazvat i odlišně, nebude-li tím vzbuzen klamný dojem o jeho povaze). Činností ředitele je řízení činností ústavu a jednání pod jeho jménem. Volen a odvoláván je správní radou. K odvolání ředitele není třeba žádného důvodu. Ředitel nemůže být členem správní rady a byla-li zřízena dozorčí rada nebo jiný orgán obdobné povahy, pak ani členem takového orgánu.

Nejvyšším orgánem ústavu je správní rada. kromě volby a odvolání ředitele také dohlíží na výkon jeho působnosti a rozhoduje o právních jednáních ústavu vůči řediteli. Neurčí-li zakladatelské právní jednání jiný způsob, jmenuje a odvolává členy správní rady zakladatel. Není-li to možné, volí a odvolává členy správní rady dozorčí rada, pokud byla zřízena; jinak správní rada volí a odvolává své členy sama. Neurčí-li zakladatelské právní jednání jiné funkční období člena správní rady, je tříleté. Nevyloučí-li to zakladatelské právní jednání, lze člena správní rady volit i opakovaně; pokud však správní rada volí a odvolává své členy sama, lze tutéž osobu opakovaně zvolit nanejvýš na dvě po sobě jdoucí funkční období. Byla-li zřízena dozorčí rada, je členství ve správní radě a v dozorčí radě neslučitelné.

Správní rada schvaluje rozpočet, řádnou a mimořádnou účetní závěrku a výroční zprávu ústavu. Správní rada rozhoduje o zahájení provozu obchodního závodu nebo jiné vedlejší činnosti ústavu nebo o změně jejího předmětu, pokud zakladatelské právní jednání neurčí něco jiného. Neurčí-li zakladatelské právní jednání další omezení, uděluje správní rada předchozí souhlas k právnímu jednání, kterým ústav nabývá nebo pozbývá vlastnického práva k nemovité věci, vlastní nemovitou věc zatěžuje, nabývá nebo pozbývá právo autorské nebo průmyslové nebo zakládá jinou právnickou osobu nebo se na takové osobě podílí vkladem. Neurčí-li zakladatelské právní jednání něco jiného, uděluje správní rada předchozí souhlas i k právnímu jednání, kterým ústav nabývá nebo pozbývá vlastnické právo k movité věci, jejíž hodnota je vyšší než hodnota zakázky malého rozsahu podle zákona upravujícího veřejné zakázky (v současnosti 2 000 000 Kč).

⁵⁶ NOZ, zákon č. 89/2012 Sb. § 408 - 415

Zánik⁵⁷

Nenaplnuje-li ústav dlouhodobě svůj účel, zruší jej soud na návrh osoby, která osvědčí právní zájem.

2.3 Nadace a nadační fond⁵⁸

Právní úprava je z velké části kogentní povahy - od stanovených pravidel se nelze odchýlit nebo jen velmi omezeně. Zakladatel má však poměrně širokou možnost ovlivnit budoucí fungování nadace již v nadační listině. Např. zakázat změnu nadační listiny, změnu účelu nadace, podnikání nadace nebo stanovit určitý způsob využití či správy jejího majetku.

Založení a vznik⁵⁹

Nadace je zakládána:

1. nadační listinou, kterou je zakládací listina (nikdy ne smlouva, bez ohledu na počet zakladatelů)
2. nebo pořízení pro případ smrti (závěť).

Nadační listina musí mít formu veřejné listiny, musí obsahovat alespoň:

- název (musí obsahovat slovo nadace a vyjadřovat účel, pro který byla zřízena)
- sídlo nadace,
- jméno zakladatele a jeho bydliště nebo sídlo,
- vymezení účelu,
- výše vkladu každého zakladatele,
- výše nadačního kapitálu (minimálně 500.000 Kč),
- počet členů správní rady i jména a bydliště jejich prvních členů a údaj, jakým způsobem členové správní rady za nadaci jednají,
- počet členů dozorčí rady i jména a bydliště jejich prvních členů, případně, není-li dozorčí rada zřizována, jméno a bydliště prvního revizora,
- určení správce vkladů a
- podmínky pro poskytování nadačních příspěvků, případně okruh osob, jimž je lze poskytnout, nebo okruh činností, jež nadace může vzhledem k svému

⁵⁷ NOZ, zákon č. 89/2012 Sb. § 417

⁵⁸ NOZ, zákon č. 89/2012 Sb. § 303 - 305

⁵⁹ NOZ, zákon č. 89/2012 Sb. § 309 - 320

účelu vykonávat, anebo určení, že tyto náležitosti stanoví statut nadace.

Nadace založená pořizáním pro případ smrti vnáší vklad povoláním nadace za dědice nebo nařízením odkazu. Nadace v tomto případě začíná být účinná po smrti zůstavitele.

Nadační listina zhotovena v pořizování pro případ smrti, obsahuje alespoň

- název nadace,
- vymezení účelu, pro který se nadace zakládá,
- údaj o výši vkladu,
- údaj o výši nadačního kapitálu a
- podmínky pro poskytování nadačních příspěvků, případně okruh osob, jimž je lze poskytnout, anebo určení, že tyto náležitosti stanoví statut nadace.

Nadace vzniká zapsáním do veřejného rejstříku. Návrh na zápis podává zakladatel popřípadě nadační správní rada. Návrh by měl být podán na příslušném formuláři, který vydává Ministerstvo spravedlnosti. Do 30 dnů od vzniku nadace nebo nadačního fondu musí být řídicím orgánem nadace (správní radou) vydán statut nadace nebo nadačního fondu, který detailněji upravuje vnitřní procesy.

Vklad do nadace nesmí být nižší než 500 000 Kč a po dobu fungování nadace se nesmí snížit pod tuto hodnotu. Vklad může být peněžitý i nepeněžitý, přičemž předmět nepeněžitého vkladu musí splňovat předpoklad trvalého výnosu, nesmí sloužit jako jistota. Výše nadačního kapitálu se zapisuje do veřejného rejstříku. K právnímu jednání, kterým nadace převezme neomezené ručení za jinou osobu, se nepřihlíží. Co tvoří nadační jistinu, nelze zastavit ani jinak použít k zajištění dluhu. To neplatí, pokud nadace provozuje obchodní závod, v rozsahu potřebném pro jeho plynulý provoz.

Řízení a orgány

Fungování nadace nebo nadačního fondu zajišťují její orgány, těmi jsou:

- správní rada
- dozorčí rada (pokud je zřízena)
- revizor (pokud je ustanoven)

Správní rada⁶⁰ je minimálně tříčlenný statutární orgán nadace, jejíž členové jsou voleni správní radou. Funkční období správní rady je pět let. Členové mohou být voleni opakovaně, není-li v nadační listině uvedeno jinak.

Člen správní rady nesmí být zároveň členem dozorčí rady, v pracovním poměru vůči nadaci nebo bezúhonný ve vztahu k účelu nadace.

Důvody pro odvolání ze správní rady jsou opakované porušování nadační listiny či porušení zákona a maření dobré pověsti nadace. Neodvolá-li správní rada člena do jednoho měsíce ode dne, kdy se o důvodu odvolání dozvěděla, učiní tak soud na návrh osoby, která osvědčí právní zájem, nejpozději však do jednoho roka od vzniku důvodu. Zanikne-li členství ve správní radě, zvolí správní rada nového člena do 3 měsíců. Neučiní-li to, jmenuje nového člena správní rady soud na návrh dozorčí rady nebo na návrh osoby, která osvědčí právní zájem, na dobu, dokud správní rada nezvolí nového

člena.

Není-li správní rada schopna usnést se na nové volbě, soud může nového člena jmenovat i bez návrhu.

Dozorčí rada⁶¹ je kontrolním a revizním orgánem nadace s nejméně třemi členy. Dozorčí rada musí být povinně zřízena, dosáhne-li výše nadačního kapitálu hodnoty nejméně 5 000 000 Kč.

Úkolem dozorčí rady je dohlížení na výkony správní rady, aby bylo v souladu se zákonem a nadační listinou i statutem. Kontroluje plnění podmínek stanovených pro poskytování nadačních příspěvků. Upozorňuje správní radu na nedostatky a podává návrhy na zlepšení a odstranění. Kontroluje účetnictví a uzávěrky, podává vyjádření k výroční zprávě. Nejméně jednou ročně podá správní radě zprávu o své kontrolní činnosti. Pokud není nadační listinou určeno jinak, volí a odvolává své členy dozorčí rada sama. Pro volbu a odvolání členů dozorčí rady a pro jejich funkční období platí obdobně ustanovení jako u správní rady.

Nejsou-li v nadační listině další omezení, nemůže členem dozorčí rady být osoba, která,

- je členem správní rady nebo likvidátorem,
- je vůči nadaci v pracovním poměru, nebo
- není ve vztahu k účelu nadace bezúhonná.

⁶⁰ NOZ, zákon č. 89/2012 Sb. § 362 - 367

⁶¹ NOZ, zákon č. 89/2012 Sb. § 368 - 375

V případě, že není zřízena dozorčí rada, vykonává její působnost **revizor**. Nadační listina nebo statut nadace mohou stanovit, že funkci revizora bude vykonávat PO, jejíž předmět činnosti umožňuje výkon kontrolní a revizní činnost, a že tuto funkci bude vykonávat i po neurčitou dobu. Období revizora je pět let, s možností opakovaného zvolení. Volbu a odvolání revizora má na starost správní rada.

Zánik a zrušení⁶²

Nadace nebo nadační fond zanikají v den výmazu z rejstříku. Zániku předchází zrušení s likvidací nebo bez likvidace, přechází-li jejich majetek vnitrostátní fúzí sloučením na jinou nadaci nebo nadání fond. Likvidace se také neprovede, pokud je insolvenční návrh zamítnut proto, že majetek nadace nebo nadačního fondu nestačí k úhradě nákladů insolvenčního řízení, nebo nezbude-li nadaci nebo nadačnímu fondu po ukončení insolvenčního řízení žádný majetek.

Ke zrušení nadace nebo nadačního fondu dochází, jestliže:

- bylo dosaženo účelu, pro který byla nadace založena,
- rozhodnutím soudu,
- rozhodnutím o úpadku nebo zamítnutím insolvenčního návrhu z důvodu nedostatečného majetku na insolvenční řízení

Soud na návrh zřizovatele, vykonavatele závěti, správní rady nebo osoby, která osvědčí právní zájem, nadaci zruší, pokud:

- nadace nebo nadační fond při své činnosti závažným způsobem porušují zákon, nadační listinu nebo statut,
- se nadace stane neomezeně ručícím společníkem obchodní společnosti,
- se hodnota nadační jistiny sníží pod výši 500 000 Kč, a že tento stav trvá déle než jeden rok od konce účetního období, v němž k snížení hodnoty nadační jistiny došlo,
- nadační jistina nepřináší žádný výnos po dobu delší než dva roky zejména, jestliže nadace neposkytuje v uvedené době nadační příspěvky a nezjedná nápravu, nebo
- není trvale možné, aby nadace nadále plnila svůj účel.

⁶² NOZ, zákon č. 89/2012 Sb. § 376 - 381

Pro likvidaci nadace nebo nadačního fondu je třeba stanovit likvidátora. Likvidátor zpeněží likvidační podstatu v rozsahu nutném pro vyrovnání dluhů nadace. S likvidačním zůstatkem naloží podle nadační listiny.

Určí-li nadační listina veřejně prospěšné nadace, že má být likvidační zůstatek použit k jiným než veřejně prospěšným cílům, nepřihlíží se k tomu.

Neurčí-li nadační listina, jak má být s likvidačním zůstatkem naloženo, nabídne jej likvidátor nadaci s obdobným účelem. Je-li však pro to vážný důvod, může správní rada rozhodnout, že se likvidační zůstatek přednostně nabídne obci, kraji nebo státu.

Není-li dobře možné nadaci s obdobným účelem likvidační zůstatek nabídnout, anebo je-li nabídka učiněná podle odstavce 1 odmítnuta, nabídne likvidátor likvidační zůstatek obci, na jejímž území má nadace sídlo. Nepřijme-li obec nabídku ani do dvou měsíců ode dne její účinnosti, nabývá likvidační zůstatek kraj, na jehož území má nadace sídlo. V případě získá-li likvidační zůstatek obec, kraj nebo stát, je tento likvidační zůstatek použit pouze k veřejně prospěšným cílům

Obdržela-li nadace účelově vázané plnění z veřejného rozpočtu, výše zmíněné ustanovení se nepoužije a likvidátor naloží s příslušnou částí likvidačního zůstatku podle rozhodnutí příslušného orgánu.

3 Vymezení neziskových organizací ve Velké Británii

Ve Velké Británii obdobně jako v ČR se začal neziskový sektor dynamičtěji rozvíjet v průběhu 90. let minulého století, kdy se vlády v zemi ujala labouristická vláda označovaná jako New Labour, která zdůraznila distancování se od starého socialistického stylu vládnutí a zaměřila se na novou interpretaci rovnosti. Nově tato strana otevřela cestu k rozvoji tzv. pozitivních sociálních služeb a sociálních investic. 63

Významným mezníkem ve vztahu k neziskovému sektoru pak byl rok 1992, kdy byl přijat zákon *Charities Act* (zákon o dobročinnosti), který představuje stěžejní právní předpis ve vztahu k nestátnímu neziskovému sektoru. Nutno je dodat, že v rámci Velké Británie státní neziskový sektor neexistuje, což vyplývá z konceptualizace britského sociálního modelu, který je primárně založen na liberálním pojetí sociálního státu, jehož hlavním charakteristickým rysem je vysoký důraz na participaci jedince na trhu práce a z něj odvozená sociální ochrana. V rámci britského sociálního modelu je pozornost zaměřena především na prevenci vzniku sociálních událostí, než na státní sociální zabezpečení či řešení vzniklých sociálních událostí⁶⁴. Vhodné je však dodat, že stát dlouhodobě s nevládním neziskovým sektorem spolupracuje a do jisté míry jeho činnost podporuje formou příspěvků z vládních fondů na základě veřejné soutěže. Zde je tedy patrné, že vztah mezi státem a neziskovým sektorem je v rámci Velké Británie založen na podpoře dobrovolnictví a podpory rozvoje občanské společnosti (občanského sektoru), která pomáhá potřebným. Stát dále podporuje neziskový sektor také určitými zákony a právními předpisy, kterými se snaží např. poskytovat více pravomocí neziskovému sektoru nebo ztraktivňovat pro občany zapojení se do dobrovolnictví formou daňových zvýhodnění apod.⁶⁵

3.1 Právní formy neziskových organizací

Pokud jde o jednotlivé typologie nevládních neziskových organizací v rámci Velké Británie, je z hlediska právních forem možné rozlišit⁶⁶:

⁶³ MUNKOVÁ, G. a kol. *Sociální politika v evropských zemích*. Praha: Karolinum, 2005, s. 81

⁶⁴ Tamtéž, s. 71

⁶⁵ KENDALL, J., KNAPP, M. Defining the Nonprofit Sector: The United Kingdom. *Working Papers*, 1993, s. 4-6

⁶⁶ Tamtéž, s. 4-12

- **Charitable trust,**
- **Unincorporated association,**
- **Company limited by guarantee** (společnost s ručením omezeným s **veřejně prospěšným neziskovým posláním**),
- **Charitable incorporated organisation.**

Vhodné je doplnit, že výše uvedená typologizace nevládních neziskových organizací v rámci Velké Británie představuje pouze základní rámec a je možné se setkat s dalšími (méně frekventovanými) typy neziskových organizací. Zásadním problémem v rámci Velké Británie je, že nevládní neziskový sektor je poměrně složité a nejednotně legislativně ukotven. Pro srovnání Anglie a Wales podléhají anglickému právu, které vychází ze zvykového práva. Naproti tomu Skotsko vychází z právní úpravy skotského práva, které je založeno na římském právu, které je podobné právu evropskému. Severní Irsko se pak nachází na pomezí anglického práva a skotského práva. Také Kendall, Knapp doplňují, že v žádné zemi Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku neexistuje jednotná a všeobecně uznávaná definice statutu neziskové organizace, což má za následek také problémy při samotné kategorizaci nevládních neziskových organizací Velké Británie⁶⁷.

Pokud jde o **Charitable trust**, pak se nejedná o právnickou organizaci v pravém slova smyslu, neboť se spíše jedná o právní vztah mezi dárcem, správcem a příjemcem pomoci. Pojem trust je možné překládat jako důvěru, což má odrážet, že posláním tohoto právního vztahu je udržet důvěru mezi poskytnutím pomoci a jejím předání tomu, kdo ji potřebuje. Tato důvěryhodnost může sledovat naplnění soukromým nebo obecně prospěšných cílů. Specifickým rysem trustů je, že ve Velké Británii není definována povinná minimální výše nadačního jmění. V případě, že se trust prokáže na základě tzv. Charity Act, že má charitativní poslání, pak může získat tzv. charitativní číslo, díky čemuž je zahrnuta mezi charitativní organizace a je daňově zvýhodněna. Zakládá se pomocí svěřenecké listiny (Trust Deed) nebo prohlášením o důvěře (Declaration of Trust).⁶⁸ Ve Velké Británii není slovo nadace, nijak právně

⁶⁷ Tamtéž, s. 5-6

⁶⁸ INSTITUTE OF FUNDRAISING. Institute of Fundraising [online] 2015 [cit. 2015-11-29]. Dostupné z: <http://www.institute-of-fundraising.org.uk/library/legal-structures-for-voluntary-organisations/1legal-structures-for-vol-orgs.pdf>

ukotveno, toto slovo je možné používat v názvech organizací, ale z formálního hlediska nic neznamena.

Unincorporated Association představuje nevládní neziskovou organizaci, která nemá právní subjektivitu, tzn., podmínkou pro její vznik není ustanovení právnické osoby podle zákona. Toto sdružení vzniká na základě dohody mezi více jak dvěma osobami, které sledují určitý společný zájem, kterým však není dosahování zisku nebo podnikatelská či jiná výdělečná činnost.⁶⁹ Hlavním charakteristickým prvkem tohoto sdružení v rámci Velké Británie je, že jednotliví členové jsou osobně odpovědní za případné zadlužení či smluvní závazky tohoto sdružení, neboť jak bylo výše uvedeno, sdružení samo o sobě nedisponuje právní subjektivitou. Volné sdružení nemůže vlastnit rovněž žádný majetek, ale může jej držet ve prospěch svých členů, kteří jsou správci (trustees) daného majetku. Jednotliví členové volného sdružení jsou pak právně vázání zákonem *Trustee 1925*.⁷⁰

Boukal a kol. doplňuje, že volné sdružení se nejvíce blíží v českém pojetí **spolku**, neboť dochází k sdružování osob sledujících společný zájem.⁷¹

Company limited by guarantee byla prakticky poprvé ustanovena v roce 1862 obchodním zákonem (UK Company law). Ve srovnání s předchozími právními formami neziskových organizací je tato organizace zapsaná do speciální části obchodního rejstříku a disponuje tedy právní subjektivitou. Aby bylo možné pohlížet na společnost s ručením omezeným jako na neziskovou organizaci, musí být tedy zapsaná do speciální části obchodního rejstříku, do které se zapisují společnosti s ručením omezeným s veřejně prospěšným neziskovým posláním. Společnost smí vlastnit a nakládat s majetkem a nést závazky vyplývající z jejich právních vztahů. Hlavním orgánem této společnosti bývá správní rada složená z členů a trustees.

Ve společnosti s ručením omezeným s veřejně prospěšným neziskovým posláním je typická absence akcionářů, kteří jsou nahrazeni ručiteli. Dalším rysem této společnosti je, že v případě, že organizace vykazuje zisk, pak tento zisk zpravidla nebývá rozdělen mezi členy, v případě, že jej společnost rozděluje, nemůže dosáhnout statusu Charity. Dále je vhodné doplnit, že veřejně prospěšné společnosti s ručením omezeným si mohou vypůjčovat o tzv. Charity Bank, což je speciální banka, která se

⁶⁹ GOV.UK. *Setting up charity*. Dostupné z: <https://www.gov.uk/setting-up-charity/structures>

⁷⁰ LAW HANDBOOK. Unincorporated associations [online] 2015 [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.lawhandbook.sa.gov.au/ch08s02.php>

⁷¹ BOUKAL, P. a kol. *Fundraising: pro neziskové organizace*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 202

zaměřuje ve VB na financování sociálních firem, charitativních nevládních neziskových organizací a komunitních neziskových organizací. Její prostředky tvoří vkladatelé a investoři, kteří se snaží rozvíjet sociální programy a zároveň sledují efektivní využití prostředků a jejich návratnost. Charity Bank poskytuje úvěry ve výši 50 tisíc až 1 milion liber na sociálně orientované projekty. Nejtypičtějšími příklady tohoto typu organizace jsou studentské sdružení, sportovní kluby apod.⁷²

Poslední právní formou jsou **charitable incorporated organisation (CIO)**, jakožto nová právní forma, která vznikla v roce 2013. V současnosti je postavení charit v rámci Velké Británie upraveno zákonem *Charities Act* z roku 2011⁷³. Zákon *Charities Act 2011* obsahuje tři základní ustanovení, a to:

- požadavky pro získání statusu charity,
- ustanovení speciálního soudu - Charity Tribunal,
- požadavky pro registraci.

Pokud chce daná nezisková organizace působit jako charita, pak musí získat registraci od Charity Commission, na základě které obdrží status charity, na rozdíl od *Company limited by guarantee*, které se musí registrovat nejprve u *Companies House* jako firma a poté u *Charity Commission*, aby jí byl uznán status charity. Ronovská doplňuje, že základním problémem je, že není veřejná prospěšnost zcela jednoznačně definovaná, neboť jsou stanoveny pouze charakteristické znaky toho, co je možné ve VB pokládat za veřejně prospěšné. Pro představu se jedná především o okruh těchto oblastí: sport, umění, kultura, zdraví, občanská společnost, vzdělávání, ochrana životního prostředí a ekologie, náboženství, uprchlíci a imigranti apod. vedle naplnění veřejné prospěšnosti musí žádající organizace stanovit podmínky vnitřní organizace a způsob hospodaření a zachování likvidačního zůstatku pro veřejně prospěšný účel.⁷⁴

Charity Tribunal pak představuje speciální soud, který byl ustanoven v roce 2006 na základě *Charities Act 2006*, který přezkoumává, zda daná organizace má či nemá nárok na užívání statusu charity.⁷⁵

⁷² Tamtéž, s. 202

⁷³ Úplné znění *Charities Act 2011* je dostupné z: <http://services.parliament.uk/bills/2010-11/charitieshl.html>

⁷⁴ RONOVSÁ, K. K pojetí veřejné prospěšnosti v Evropě. *Právní fórum*, 2010, roč. 9, s. 428-429

⁷⁵ Tamtéž, s. 429

Zcela zásadní postavení má Charity Commission (CC) for England and Wales, ve Skotsku Office of the Scottish Charity Regulator a v Severním Irsku se žádá u tzv. charitable Inland Revenue (finanční úřad), které provádí registraci charit, ověřují, zda daná organizace splnila předpoklady pro to, aby se mohla stát charitou (především naplnění účelu veřejné prospěšnosti) a dále vedou evidenci charit. Povinnost registrace mají především organizace, které mají roční příjem vyšší jak 5000 liber. Subjekty s nižším příjmem se mohou evidovat na dobrovolné bázi.

Z výše uvedených NNO Velké Británie můžeme konstatovat, že v obou zemích existují jak zájmová sdružení, tak nadace i organizace pro poskytování služeb ve veřejném zájmu. V České republice jsou tyto organizace reprezentovány samostatnou právní formou, ve Velké Británii není tak důležitá právní forma této organizace, ale rozlišení je provedeno prostřednictvím statusu Charity.⁷⁶

Všechny neziskové organizace ve VB nesmí mít přímo politický účel fungování, nicméně podle CC může nastat situace, kdy vykonávání vedlejší politické činnosti je nejlepší způsob k podpoře účelu organizace. Organizace mohou také bojovat za změnu zákona nebo rozhodnutí, jejichž změna by přinesla podporu účelu, pro který byla organizace založena. Nicméně, charita nemůže podporovat či propagovat konkrétní kandidáty, politiky nebo politickou stranu, a musí zajistit, že si udržuje svou nezávislost po celou dobu fungování.

⁷⁶ ČEPELKA, O. (2003). *Průvodce neziskovým sektorem Evropské unie*. Liberec: Omega. Str. 66

4 Legislativní ukotvení vybraných typů NNO ve Velké Británii

4.1 Unincorporated Association⁷⁷

Založení

Unincorporated association se zakládá mezi 2 a více jednotlivci. Není nutná registrace ani ústava (*constitution*), která dává základní rámec pro řízení organizace, je však doporučena. Pokud je sepsána, měla by obsahovat:

- jméno organizace,
- účel pro který je založena,
- informace o organizování sdružení,
- informace o členství,
- jména, podpisy a adresy zakládajících trustee

Organizace a řízení

Členská schůze (AGM)⁷⁸ je povinna scházet se jednou ročně a musí dát svým členům vědět 14 dní předem o obsahu schůze. Minimální počet členů, kteří se musí účastnit je zapsán v ústavě. Každý člen má 1 volební hlas. Každý člen může být zástupcem trustee. Trustee jsou voleni členy a setrvávají jako trustee až do další schůze, mohou být znovu zvoleni.

Trustee se schází minimálně 3x ročně. Na první schůzi po AGM se volí předseda, pokladník a sekretář. Volba musí proběhnout většinovým hlasováním za účasti minimálně 3 trustees. Z každé schůze je zhotoven zápis.

Další pravidla, která se týkají organizace a řízení je zcela na trustees. Všechna pravidla však nesmí být v rozporu s ústavou a právem.

Peníze a majetek mohou být použity pouze pro účely charity. Účetnictví je vedeno trustees a poslední uzávěrka musí být možná na požádání k nahlédnutí. Peníze jsou uloženy na bankovním účtu charity. Všechny změny na účtu musí být podepsány dvěma trustees.

Členství

⁷⁷ Small Charity Constitution [online]. [cit. 2016-10-12]. Dostupné z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/269521/gd4text.pdf

⁷⁸ V originále Annual General Meeting (AGM)

Členem může být kdokoliv, kdo požádá o členství, je starší 18 let a má zájem na účasti ve sdružení. O přijetí člena rozhodují trustees. Je-li člen přijat, členství trvá 3 roky a může být obnovováno. Trustees uchovávají aktuální seznam členů.

Trustees mohou jakéhokoliv člena také vyloučit, věří-li, že je to v nejlepším zájmu sdružení. Člen má právo promluvit před trustees.

Zánik a rozdělení majetku

V případě, že trustees zvaží, že je nutné změnit ústavu nebo skončit charitu, musí svolat valnou hromadu, aby členové mohli učinit rozhodnutí. Trustees musí rovněž svolat valnou hromadu, pokud obdrží písemný požadavek od většiny členů. Všichni členové musí být 14 dní předem obeznámeni o schůzce a důvodu schůzky. Všechna rozhodnutí vyžadují dvoutřetinovou většinu. Zápis musí být uchováván.

Sdružení musí být zrušeno, jestliže je tvořeno pouze jedním členem.

Proces ukončení organizace je zapsán v ústavě sdružení a říká, jak má být sdružení ukončeno a rozdělen majetek. Před konečnou likvidací musí být připraveny všechny finální zprávy a faktury. Pokud tomu tak není musí sdružení splatit své dluhy⁷⁹ a zbývá-li nějaký majetek má sdružení dvě možnosti pro rozdělení:

1. Použít všechny své zbývající aktiva pro své účely.
2. Dát své zbývající aktiva na jinou charitu s obdobným účelem.

4.2 Charitable Incorporated Organisation⁸⁰

Zapsaná organizace může nabývat dvou forem CIO, která má členy (Association model) a CIO, která má pouze trustees (Foundation model).

Založení

CIO se zakládá prohlášením (*Declaration of a Charitable Incorporated Organisation*), která obsahuje:

- název organizace,
- místo ředitelství,
- účel,
- pravomoci organizace.

⁷⁹ Community Voluntary Action Teamside. *Closing down unincorporated organisation*. Dostupné z: <http://www.cvat.org.uk/closing-down-unincorporated-organisation>

⁸⁰ The Charitable Incorporated Organisations (General) Regulations 2012. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2012/3012/contents/made>

Požadavky na registraci u CC⁸¹:

- předložení zakládacích smluv,
- dobročinný účel,
- jiné dokumenty, které mohou být předepsány Ministrem nebo CC⁸²

Trustees

Trustee mohou být pouze FO starší 16 let (jeden z trustee však musí mít 18 let). Ústava určuje minimální a maximální počet trustees. Minimální počet je podle zákona 1, v ústavě je však možné zvolit libovolný počet.

První trustee jsou (v typu Foundation) voleni na rozdílné časové úseky. Např. pokud jsou tři, bude první jmenován na 3 roky, další na 2 a třetí na 1. V Association se časový úsek neuvádí.

Členství (platí pro typ Association)

Členem může být každá PO nebo FO, která chce být členem a požádá o členství. O přijetí členů rozhodují trustees. Ti musí rozhodnout o přijetí/nepřijetí člena do 21 dnů od obdržení žádosti. Členství je ukončeno smrtí člena, jeho rezignací nebo vyloučením pokud například dluží peníze a dlužná částka není uhrazena v plné výši do 6ti měsíců či z jiného důvodu na kterém se trustees shodnou. CIO může rozhodnout, zda se budou platit členské poplatky či nikoliv.

Charitativního správci mohou vytvářet pobočné sdružení nebo jiné skupiny členů, kteří však nebudou mít hlasovací právo. Můžou také stanovit práva a povinnosti všech těchto členů (včetně placení členských příspěvků), podmínky pro přijetí, a zánik členství v každé takové skupině. Tito členové bez hlasovacího práva však nejsou považováni za řádné členy podle Charity Act, obecných předpisů či předpisů o zrušení.

První AGM se musí konat 18 měsíců od registrace a další schůze do 15ti měsíců. Schůze následující mohou být kdykoliv. Z každé schůze musí být vyhotoven zápis a do 14ti dnů poslán všem členům.

⁸¹ Existují tzv "Exempt" a "Excepted" , které nepotřebují registraci a jsou registrované automaticky. Jsou to organizace jako: kostely, školy, muzea apod.

⁸² Charity Act 2011, Chapter 3, registration of charities

Zrušení⁸³

Zrušení organizace může být dobrovolné, rozhodnutím většiny členů, pouze na AGM. Rozhodnutí o rozdělení majetku může být uvedeno v ustanovení o zrušení. Není-li tomu tak rozhodnou o rozdělení majetku trustee. V obou případech však musí být majetek převeden na dobročinné účely podobné zrušené CIO.

CIO může být zrušena rozhodnutím CC, pokud dále nespĺňuje účel charity.

CIO musí dodržovat požadavky předpisů o rozpuštění podle CC pro to, aby byla organizace odstraněna z rejstříku charit. a to zejména: charity trustees musí zaslat žádost o odstranění.

V případě, že je CIO v likvidaci, členové mohou přispívat v takovém množství, které je potřebné pro splacení dluhu (je však omezená suma na jednoho člena, což je uvedeno ve smlouvě.⁸⁴

4.3 Charitable Trust

Založení⁸⁵

Nadace se zakládá zakládací listinou (*Declaration of Trust*), která obsahuje:

- datum založení,
- jména prvních trustees,
- výše vkladů,
- název⁸⁶,
- účel nadace⁸⁷ (kdo z něj bude profitovat, v jakém rozsahu apod.)
- pravomoce trustees,
- organizování schůzí,
- podpisy prvních trustees

Řízení

Nadace je řízena trustees, nemá členy, ale může najímat zaměstnance. Každý další trustee, kromě zakladatelů je jmenován na speciálním sektání. Při výběru jedinců

⁸³ Charitable Incorporated Organisation (Insolvency and Dissolution) Regulations 2012. Dostupné z: http://www.legislation.gov.uk/ukxi/2012/3013/pdfs/ukxi_20123013_en.pdf

⁸⁴ Většinou se suma pohybuje od £1 do £10.

⁸⁵ UK GOV. *Charitable Trust. Model Trust Deed.* Dostupné z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/269509/gd2text.pdf

⁸⁶ Trustees mohou použít libovolný název, který není v rozporu s §42 charit Act 2011.

⁸⁷ Účel nadace nesmí být v rozporu s § 7 Charities and Trustee Investment (Scotland) akt 2005 a / nebo bodě 2 Charities Act (Northern Ireland) 2008

pro jmenování je brán ohled na dovednosti, znalosti a zkušenosti potřebné pro účinnou správu nadace.

Trustee musí vést záznamy se jmény a adresami, termínem jmenování, znovu jmenováním a odchodem každého trustee.

Trustee mohou použít příjem, i celkový kapitál, dle svého uvážení, k podpoře účelu pro který byla nadace založena.

Kromě všech ostatních řídicích pravomocí, které Trustee mají, mohou vykonávat některý z následujících pravomocí ve snaze podpořit účel:

- Získávat finanční prostředky. Při výkonu této pravomoci, nesmí trustee podnikat žádnou trvalou obchodní činnost.
- Koupit, vzít na leasing, pronájmu či jinak nabývat majetek a udržovat a užívat jej.
- Prodat, pronajmout nebo jinak nakládat celým nebo jakékoliv části majetku patřícího na charitu.⁸⁸
- Půjčit si peníze a účtování celek nebo její část majetku patřícího do charitu jako záruku za vrácení peněz vypůjčených.⁸⁹
- Zřídit nebo podporovat různé dobročinné společnosti, sdružení nebo institucí vytvořených pro dobročinné účely, které jsou v souladu s účely nadace.
- Slučovat se nebo vstupovat do jakéhokoliv partnerství nebo dohody s jinou charitu.
- Vytvořit poradní výbory, které trustee uznají za vhodné.
- Zaměstnávat a odměňovat zaměstnance.

Řádná zasedání se musí konat alespoň dvakrát ročně.

Zánik

Trustees mohou rozpustit nadaci pokud uznají za nezbytné nebo žádoucí, aby tak učinili. Návrh na rozpuštění musí být předán na zvláštním zasedání a musí být

⁸⁸ Při výkonu této pravomoci, poručníci musí podrobit odpovídajícím způsobem úseky 117-122 z Charity Act 2011.

⁸⁹ Správci musí splňovat podmínky podle oddílů 124 až 126 Charity Act 2011, pokud chtějí hypotéku na pozemky vlastněné nadací.

schválen většinovým hlasováním trustees. Jakýkoliv majetek na charitu, který je ponechán poté, co byly zaplacen dluhy smí být použit:

1. Na jinou charitu (nebo jiné charity) se stejným nebo podobným účelem pro veřejný prospěch.
2. Na jinou charitu k použití pro konkrétní účely, které spadají pod účely rušené nadace.

CC musí být neprodleně informována o rozpuštění organizace a musí poslat konečné účetní uzávěrky. V případě, že CC je toho názoru, že došlo ke špatnému řízení nebo nesprávnému úřednímu postupu, může postihnout trustees, jejich odstraněním, dosadit nové nebo dočasně převzít majetek na sebe.⁹⁰

5 Vymezení neziskových organizací v USA

Další kapitola je věnována vymezení NO ve Spojených státech (USA). USA bývají označovány jako kolébka veřejně prospěšných organizací. Pojetí a postavení neziskového sektoru v USA je velmi podobné konceptu Velké Británie, neboť obě tyto země se řadí k zemím uplatňujícím anglosaský přístup k chápání významu neziskového sektoru v národním hospodářství. Z toho důvodu v USA obdobně jako ve Velké Británii neexistuje státní neziskový sektor, ale pouze nevládní neziskový sektor. Pro USA je dále typická výrazně nižší participace státu na podpoře nevládního neziskového sektoru. Např. Boukal a kol. uvádí, že více než 90 % příjmů, jež obdrží nevládní neziskový sektor pochází ze soukromých (privátních) zdrojů, např. z veřejných sbírek, soukromých nadací, dárcovských kampaní apod. Veřejné rozpočty se tedy na podpoře neziskového sektoru USA podílí okrajově (maximálně do 10 %)⁹¹. Naproti tomu pro většinu evropských zemí je charakteristické výrazně vyšší zapojení státního sektoru, který je v mnohých případech garantem mnoha aktivit.

Ve Spojených státech jsou ziskové i neziskové organizace upravovány stejným zákonem, pouze neziskovým organizacím, aby jimi byly, je zakázáno rozdělovat čistý zisk mezi její vlastníky nebo přispívatele, kteří je financují. Zisk musí být vrácen do

⁹⁰ EDWARDS, Richard; Nigel Stockwell (2007). *Trusts and Equity* (8th ed.). Str. 236

⁹¹BOUKAL, P. a kol. *Fundraising: pro neziskové organizace*. Praha: Grada Publishing, 2013, s. 200

procesu fungování organizace.⁹² Zákony zabývající se neziskovými organizacemi jsou kombinací obecného právního řádu s ústavou na federální úrovni a kromě toho se neziskové organizace řídí množstvím samostatných státních a vnitrostátních právních předpisů týkajících se odděleně založení, fundraisingu, zaměstnanosti, dobrovolnictví a zdanění v rámci státu.⁹³ Dalším detailům týkajících se daní, správy a odpovědnosti organizací se věnuje americká daňová správa Internal Revenue Code (IRS).⁹⁴

Aby se organizace stala neziskovou a osvobozenou od daně z příjmu, musí projít dvěma procesy. Status neziskového subjektu získá od státu, zatímco IRS, pod záštitou federální vlády, se zabývá problematikou udělování federálního daňového osvobození. Podmínky udělení statusu neziskovosti se mohou v jednotlivých státech mírně lišit. Povrzení statusu neziskovosti však musí udělit i federální vláda. Jestliže chce organizace požádat o daňové osvobození, musí být federální vládou potvrzena jako nezisková.

5.1 Právní formy neziskových organizací

Neziskové organizace v USA mohou mít následující právní formy⁹⁵:

- nonprofit corporation
- unincorporated nonprofit association
- trust (fond)

Nejčastějším typem NO jsou **nonprofit corporation**, tedy obchodní společnosti, jež jsou zakládány za veřejně prospěšným účelem např. soukromé školy, knihovny, nemocnice, charity, sportovní kluby. Nevydávají akcie, poskytují služby svým členům, mohou být použity výhradně pro nevýdělené účely, pro něž byly zřízeny. Každý stát pro ně má vlastní inkorporační zákony, srovnatelné s ústavem či spolkem podle práva ČR⁹⁶, zisk se nesmí přerozdělovat členům, ale musí být reinvestován zpět pro účely organizace a neplatí federální daně z příjmu.⁹⁷ Registrace

⁹² SALAMON, ANHAIER, *Defining the nonprofit sector, The United States*, str. 295

⁹³ SALAMON, ANHAIER, *Defining the nonprofit sector, The United States.*, str. 10

⁹⁴ Seznam všech zákonů je vypsán v příloze č. 1.

⁹⁵ Hopkins 2013

⁹⁶ Nezisková korporace podle práva USA má rysy jak spolku, tak ústavu.

⁹⁷ US Legal. *NonProfit Corporation Law and Definition*. Dostupné z: <http://definitions.uslegal.com/n/non-profit-corporation/>

se provádí formou zápisu do rejstříku pode práva státu, ve kterém jsou zřízeny. Korporace mají ochranu osobní odpovědnosti, tzn., že pokud se někdo cítí být organizací či členem organizace nějakým způsobem poškozen, může zažalovat pouze korporaci samotnou, ne však jednotlivé členy. Neziskové korporace mohou být vzájemně prospěšné (př. sociální a sportovní kluby) i veřejně prospěšné (public charity organizations).⁹⁸

Unincorporated nonprofit associations (UNO) je spojení dvou či více osob za společným, ale nepodnikatelským účelem. Tato forma není podle amerického práva používána k podnikání, ale pouze k zájmové činnosti sportovních klubů, společenských a zájmových sdružení, politických stran, odborů aj. Unincorporated Associations nabízí výhodu v jednoduchosti řízení a minimálních požadavcích na účetnictví.⁹⁹ Unincorporated Association jsou obvykle používány k dosažení omezeného krátkodobého cíle, jako je získávání finančních prostředků pro knihovny. Neziskové organizace dlouhodobých misí se registrují. Viz. kap 6.1.

Jestliže je účel nadace charitativní, vzdělávací nebo vědecké povahy, může se kvalifikovat jako § 501 (c) (3) organizace (nazývané také veřejné charity, viz. nadcházející kapitola). Příspěvky § 501 (c) (3) jsou daňově uznatelné. Pokud je roční příjem unincorporated association méně než \$ 5,000, může fungovat jako 501 (c) (3), aniž by žádala IRS o uznání. Sdružení s více než \$ 5,000 příjmů ročně musí zažádat o uznání IRS podáním formulář IRS 1023¹⁰⁰.

Fond (trust) je držitelem osoby, která jej vytvořila (zřizovatelem). Vznikají tzv. deklarácí trustu nebo dohodou, která předá aktiva do péče zřizovatele. Zřizovatel jmenuje správce, který fond řídí a oprávněná osoba, která bude mít z fondu prospěch. Zřizovatel, správce a oprávněná osoba mohou být tentýž subjekt.¹⁰¹ Ve Spojených státech mnoho jednotlivců využívá dobročinné fondy na převedení svého majetku, když zemřou.

⁹⁸ DURHAM W. Cole a spol., *An introduction to the law and regulation of non-profit organizations in the united states*

⁹⁹ Starting a Nonprofit Organization. Start Non Profit Organization [online]. [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: <http://www.startnonprofitorganization.com/category/start-nonprofit>

¹⁰⁰ Formulář možný k nahlédnutí zde: <https://www.irs.gov/pub/irs-pdf/f1023.pdf>

¹⁰¹ SALAMON, ANHAIER, *Defining the nonprofit sector, The United States.*, str. 12

Pro přehled jaké typy NO se v USA vyskytují zařazují i kapitolu o daňově osvobozených organizacích, jelikož v USA je toto členění velmi časté. Ovšem oproti České republice, kdy založení předchází výběr jedné z právních forem NNO, které automaticky získávají daňové výhody. V USA může NNO fungovat i jako nezapsaná organizace bez daňových výhod, ovšem s menším účetním a právním omezením. Zapsaná organizace je pouze základ pro NO, která pak dále upřesní své vymezení v rámci IRS. Proto všechny níže zmíněné daňově osvobozené organizace už jsou zapsané korporace a vztahuje se na ně tedy stejné legislativní ukotvení, které je popsáno v kapitole 6.2).

5.2 Členění neziskových organizací dle daňového zákona IRS

Pokud jde o další klasifikaci neziskových organizací v rámci USA, pak pravidla pro jejich členění vychází z amerického daňového zákona (The United States Internal Revenue Code - IRC) z roku 1987, který obsahuje mimo jiné ustanovení o federální dani z příjmů.

Ve vztahu k neziskovým organizacím je stěžejní oddíl 501 písm. c), na jehož základě jsou vybrané právnické osoby typu neziskových organizací osvobozeny od daně z příjmů, a to za stanovených podmínek. V tomto ohledu má dominantní postavení tzv. status veřejné prospěšnosti, od jejíhož splnění se poté odvíjí také daňové podmínky pro danou organizaci. Na obr. 2 je výčet oddílů, které upravují jednotlivé typy neziskových organizací.

Tax Code Number	Type of Tax-exempt Organization
501(c)(1)	Corporations organized under an act of Congress
501(c)(2)	Title-holding companies
501(c)(3)	Religious, charitable, scientific, literary, educational, public safety, etc.
501(c)(4)	Social welfare organizations
501(c)(5)	Labor, agricultural organizations
501(c)(6)	Business leagues
501(c)(7)	Social and recreational clubs
501(c)(8)	Fraternal beneficiary societies
501(c)(9)	Voluntary employees' beneficiary societies
501(c)(10)	Domestic fraternal beneficiary societies
501(c)(11)	Teachers' retirement funds
501(c)(12)	Benevolent life insurance associations
501(c)(13)	Cemetery companies
501(c)(14)	Credit unions
501(c)(15)	Mutual insurance companies
501(c)(16)	Corporations to finance crop operation
501(c)(17)	Supplemental unemployment benefit trusts
501(c)(18)	Employee-funded pension trusts
501(c)(19)	War veterans' organizations
501(c)(20)	Legal services organizations
501(c)(21)	Black lung trusts

Obr. 3 Typy neziskových organizací osvobozených od daně z příjmu
Zdroj: Salamon, Snaier, Defining the nonprofit sector, The United States

Oddíl 501 (c)(2) pak vymezuje soukromé společnosti, které se vyznačují veřejnou prospěšností, tj. jejich posláním není generovat zisk, ale naplňovat veřejné zájmy.

Pokud jde o oddíl 501 (c)(3) pak se jedná o dobročinné organizace. V praxi tyto organizace splňují tyto podmínky:

- neorientují se na výdělečnou či ziskovou činnost, tj. v případě, že vykází zisk, pak se nerozděluje mezi členy,
- nezaměřují se na podporu politických stran či politických hnutí,
- jejich účelem je naplňovat veřejné poslání (veřejnou prospěšnost)

Oddíl 501 (c)(3) se člení do dvou tříd, a to¹⁰²:

- **Public Charities** (veřejné charity)
- **Private foundations** (soukromé nadace),

¹⁰² FOUNDATION GROUP. 501c3 [online] 2015 [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <https://www.501c3.org/what-is-a-501c3/>

Veřejné charity, které jsou definovány jako nesoukromé nadace, které získávají podstatnou část svých příjmů od veřejnosti nebo od státu. Podle zákona o Federálním finančním úřadě USA musí veřejné charity získat minimálně 1/3 darovaného finančního obnosu od veřejnosti. Veřejná podpora přitom může být poskytována od jednotlivců, podniků nebo od jiných veřejných charit. Aby mohla být daná organizace klasifikována, jako veřejná charita musí naplňovat status veřejné prospěšnosti, tj. její poslání a účel musí se týkat veřejného zájmu. Především se jedná o podporu vzdělávání, vědy, výzkumu, kultury, sportu, rozvoj náboženství, podporu zdraví včetně rozvoje nemocnic, podporu organizací, které poskytují sociální pomoc, podporu chudých a nerovnoprávných menšin apod.

Obecně platí, že v rámci USA jsou jako veřejné charity klasifikovány tyto instituce: kostely, církve, nemocnice, lékařské výzkumné organizace, školy, vysoké školy a univerzity, poradenské instituce apod. McRay doplňuje, že v současnosti představují veřejné charity v rámci USA nejrozšířenější typ neziskové organizace a nejvýznamnějším představitelem americké veřejné charity je Červený kříž, Armáda spásy nebo YMCA¹⁰³. Hudcová dále doplňuje, že v rámci USA není zakázáno vybírat za poskytnuté služby charitou určitý poplatek¹⁰⁴.

Soukromé nadace pak představují soukromé neziskové organizace, které sice nesplňují podmínky pro postavení veřejné charitativní organizace, nicméně jsou určitým specifickým typem charitativní organizace, neboť většina soukromých nadací podporuje práci veřejných charit prostřednictvím grantů. Soukromá nadace odkazuje na to, že byla založena soukromou fyzickou nebo právnickou osobou, např. jednotlivcem, rodinnou nebo společností, která zároveň zajišťuje její financování¹⁰⁵. Dalším typem nadací dle IRS jsou ještě Exempt operating Foundations a Grant-making foundations. Nejčastějším typem nadace v USA je Grant-making foundation¹⁰⁶ a z toho důvodu jí bude věnována pozornost v rámci právního zakotvení.

¹⁰³ MCRA Y. G. Public Charity vs. Private Foundation [online] 2015 [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <https://www.501c3.org/public-charity-vs-private-foundation/>

¹⁰⁴ HUDCOVÁ, Z. Nezisková organizace" a zahraniční daňové zákony [online] 2004 [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <http://pravni radce.ihned.cz/c1-13873980-neziskova-organizace-a-zahranicni-danove-zakony>

¹⁰⁵ FOUNDATION GROUP. 501c3 [online] 2015 [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <https://www.501c3.org/what-is-a-501c3/>

¹⁰⁶ OMONDI, Rose. *Průvodce fondy EU pro neziskové organizace*. 2. vyd. Praha: Nadace rozvoje občanské společnosti ve spolupráci s European Citizen Action Service (ECAS), 2005. ISBN 80-902302-5-3. str 37.

V rámci USA nemá pojem „nadace“ žádný zvláštní právní význam, díky tomu může mít organizace v názvu pojem nadace, a zároveň nemusí být charitativní organizací.

107

Specifickým příkladem nadace v USA jsou tzv. **komunitní nadace**, které jsou pokládány za nástroj rozvoje americké občanské společnosti, neboť tento typ nadací se zaměřuje na zlepšování života v určitých oblastech, resp. městech, které jsou např. sociálně vyloučené, znevýhodněné, dále jsou tyto nadace zaměřené na pomoc místním komunitám apod.

Další typy neziskových organizací jsou vymezeny v oddílu 501 (c)(4), který vymezuje tyto organizace¹⁰⁸:

- **Social welfare organizations** (organizace sociální péče neboli občanská sdružení, občanské ligy), které se zaměřují na podporu sociálního zabezpečení, přičemž nejsou organizovány za účelem dosahování zisku.

Oddíl 501 (c)(7) upravuje postavení neziskových organizací typu sociálních a rekreačních klubů. Tyto kluby se zaměřují na sdružování osob za účelem naplňování určitých zájmových činností nebo volnočasových a společenských aktivit. V praxi se nejčastěji jedná o různé sportovní kluby, amatérské kluby, společenské a kulturní kluby, večerní kluby apod. Hlavním zdrojem financování těchto neziskových organizací v rámci oddílu 501 (c)(7) jsou členské příspěvky. Neziskové organizace upravené podle tohoto oddílu nesmí být vytvořené za účelem dosahování zisku, v případě, že dojde k vytvoření zisku, pak nesmí být rozdělen mezi členy, ale musí být ponechán v organizaci k financování její další činnosti.¹⁰⁹

¹⁰⁷ Pajas, P., "Amendments to Legislation Affecting NGOs in the Czech Republic", The International Journal of Not-for-Profit Law, Vol.4, 2002. Str. 9

¹⁰⁸ IRS. Types of Organizations Exempt under Section 501(c)(4) [online] 2015 [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: [https://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Other-Non-Profits/Types-of-Organizations-Exempt-under-Section-501\(c\)\(4\)](https://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Other-Non-Profits/Types-of-Organizations-Exempt-under-Section-501(c)(4))

¹⁰⁹ LEGAL ZOOM. What Are the Benefits of a 501(c)(7) Tax-exempt Club?[online] 2015 [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://info.legalzoom.com/benefits-501c7-taxexempt-club-21731.html>

6 Legislativní ukotvení vybraných typů NNO v USA

6.1 Unincorporated nonprofit organisation

Založení¹¹⁰

Založit UNO můžou dvě osoby se společným zájmem a cílem. Existují dva typy UNO:

1. Organizace, které se registrují u státu. Získají federální identifikační číslo, právní subjektivitu a mohou si otevřít bankovní účet pod jménem organizace. Tyto organizace se řídí *Uniform Unincorporated Nonprofit Association Act*.
2. Organizace, které nejsou zapsány u státu, nejsou PO. Není to samostatná entita, není zapisována do obchodního rejstříku, členové neodpovídají ani neručí za závazky asociace, jen z pouhého faktu, že jsou její členové, vztah mezi členy sdružení je řešen jen smluvním právem, ale pokud člen učinil jménem sdružení právní úkon, je zavázán sám.

Členství

Neexistují žádné oficiální předpisy pro členy UNO. Členem může být každý, kdo má zájem a je přijat skupinou. Není povinností sepsat pravidla pro fungování organizace, je-li tak učiněno je čistě na členech organizace jaké pravidla si stanoví.

Organizace a řízení

UNO se skládá pouze z členů a vedoucího. Vedoucí člen je většinou člen se zájmem a časem pro vykonávání této pozice.

UNO nejsou povinny vydávat reporty o chodu organizace, ale jsou povinny platit daně pro větší sumy příjmu (obvykle částky nad \$25,000 ročně). Nezáskavají daňové úlevy na dary a příspěvky a nemohou dostávat peníze od státu nebo nadací.

Zánik

- bylo-li dosaženo účelu pro který byla organizace zřízena. (v případě, že organizační dokumenty neurčují postup pro zrušení, připadá rozhodování na členy),

¹¹⁰ Southeast Asia Resource Action Center, *Chapter 3 Independent Organizations Without Tax-Exempt 501(c)(3) Status*, Dostupné z: <http://www.searac.org/sites/default/files/Chapter%203%20FINAL.pdf>

- organizace nemá žádné členy,
- organizace přerušila své fungování po dobu 3 let,
- na základě soudního rozhodnutí.

Všechny dluhy a závazky organizace musí být uhrazeny. Zbývající majetek je převeden na jiný subjekt s obdobným účelem.

6.2 Nonprofit corporation

Úprava neziskových korporací patří v USA primárně do státního práva a všechny státy přijaly své obecné zákony o inkorporaci, které stanoví pravomoc svým secretary of state vydat "certificate of incorporation" nebo "charter" což je pokládáno za smlouvu mezi korporací a daným státem. Její harmonizaci mezi 50 státy zajišťuje American Bar Association, která připravuje vzorové zákony, jež pak státy přijaly jen s malými odchylkami. V případě neziskových korporací je to vzorový zákon Model Non-profit Corporation Act.¹¹¹ Revised Model Nonprofit Corporation Act definuje neziskové korporace jako korporace, jejichž zisk není rozdělován mezi členy ani představenstvo.

Založení¹¹²

Korporaci může založit PO nebo FO, starší 18 let, která zaplatí poplatek za založení. Poplatek za podání se pohybuje mezi \$ 30 až \$ 125, v závislosti na státu. Korporace jsou zakládány zakládací listinu (*articles of incorporation*) v Secretary of State.

Zakládací listina musí obsahovat:

- název¹¹³ a adresu
- jméno a adresa zakladatele¹¹⁴ (ten veřejně zastupuje korporaci, v soudních sporech apod.)

¹¹¹ BOHÁČEK, Martin. Základy amerického obchodního práva. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-685-3. Str. 128

¹¹² WASHINGTON NONPROFIT CORPORATION ACT, Hlava 24 > Kapitola 24.03 > oddíl 24.03.220 - 24.03.070

¹¹³ Například ve státu Washington název korporace musí být označen jako "association," "club," "committee," "foundation," "fund," "league," "services," "society," nebo slova podobného významu. Název by měl vypovídat o účelu organizace, nesmí obsahovat slova jako "incorporated," "company," "limited".

¹¹⁴ Většina států vyžaduje pouze jednoho zakladatele. Vyjimky tvoří stát Nebraska, která vyžaduje dva, District of Columbia, Aljaška, Florida, a Jižní Dakota všechny vyžadují tři, a New Hampshire vyžaduje pět.

- jména členů (závisí na státu)
- doba, na kterou je organizace zakládána (může být natrvalo)
- účel organizace

Další položky jsou volitelné:

- rozdělení majetku po zániku
- definování povinností a omezení ředitele a členů (pokud jsou)
- upřesnění osobní odpovědnosti ředitele a členů¹¹⁵
- adresa registračního úřadu a registračního agenta
- počet, jména a adresy představenstva
- jakákoliv jiná opatření týkající se řízení a regulací

Korporace nesmí:

- vlastnit či vydávat akcie
- vyplácet mzdy¹¹⁶
- půjčovat peníze představenstvu či členům
- může udělovat výhody svým členům v souladu s cíli organizace
- může vyplácet kompenzace členům za poskytnuté služby
- po rozpuštění organizace může být rozdělen majetek členům podle výše zmíněných omezení (ne však ve formě mzdy či dividendů)

Stanovy (*bylaws*) musí obsahovat:

- jména a povinnosti členů a ředitele
- velikost správní rady, způsob a termín jejich volby
- termíny konání správní rady a oprávněné osoby, které mohou schůzi svolat
- fungování představenstva
- distribuce grantových peněz

¹¹⁵ Nesmí však vyloučit nebo omezit odpovědnost ředitele či člena, které zahrnuje úmyslné pochybení, porušení zákona nebo osobní obohacení na úkor korporace.

¹¹⁶ Vzájemně prospěšná společnost může podle RMNCA, Kapitoly 13, článku 13.01 vyplácet své členy, jestliže po vyplacení bude schopna a) platit své dluhy ve lhůtě jejich splatnosti při obvyklém průběhu své činnosti, b) celková aktiva korporace budou přinejmenším rovny součtu jejich závazků.

Stanovy jsou přijímány, měněny a rušeny představenstvem. Ratifikovány jsou na první schůzi správní rady a jsou uchovány v sídle společnosti. Stanovy mohou obsahovat omezení a způsob řízení dle libosti, nesmí však být v rozporu s právními předpisy a zakládací listinou.

Korporace jsou povinny vést a uchovávat stanovy, avšak oproti zakládací listině nejsou vedeny oficiálně a pokud dojde ke změně, nemusí se hlásit na příslušném úřadě.

Korporace vzniká nikoliv zápisem, jak je to podle českého práva, ale až pozdějším konáním "organizační" rady ředitelů, na níž musí přijmout stanovy.

Společnost je povinna uchovávat následující dokumenty v podobě datového souboru:

- zakládací listinu a stanovy,
- seznam členů, včetně adres, členských tříd (pokud existují),
- výpisy z účtů, přehled financí,
- seznam důstojníků a ředitelů včetně adres,
- zápisy z jednání,

Právo na nařízení kontroly má nadřízený soud korporace či členská základna.

Členství¹¹⁷

Nezisková korporace může mít jednu nebo více úrovní členů, avšak nemusí mít žádné členy. V případě, že má více úrovní, je povinna v zakladatelské smlouvě nebo stanovách označit jednotlivé úrovně, způsob volby nebo jmenování členů a vymezení práv členů. Stejně tak musí být v zakladatelské smlouvě či stanovách uvedeno, že organizace nemá žádné členy.

Členem organizace může být jakýkoliv jednotlivec, domácí či zahraniční společnost, sdružení, není-li ve stanovách uvedeno jinak. Korporace může mít jeden i více členských výborů.

Členská schůze se pořádá každý rok k datu a místu uvedeném ve stanovách. Zvláštní schůzi může svolat prezident organizace nebo představenstvo, popř. jiní úředníci, členové či počet nebo procento členů, jež jsou podle stanov oprávněni ke svolání schůze. Členové se mohou schůze účastnit i pomocí komunikačních

¹¹⁷ WASHINGTON NONPROFIT CORPORATION ACT, Hlava 24 > Kapitola 24.03 > 65. Dostupné z: <http://app.leg.wa.gov/RCW/default.aspx?cite=24.03.065>

technologií, zásadní je jen fakt, aby se členové mohli navzájem slyšet ve stejnou dobu. Tato možnost plně nahrazuje osobní účast.

Jestliže je korporace neschopná se každoročně scházet organizace zaniká.

Orgány a řízení¹¹⁸

Korporace je řízena představenstvem (*board of directors*), které je tvořeno z jednoho¹¹⁹ a více ředitelů. Ředitelé nemusí být členy státu, ani členy organizace, pokud to nevyžadují stanovy. Celkový počet ředitelů je uveden v zakládací listině či stanovách. Jak již bylo zmíněno v odstavci o založení korporace, v zakládací listině musí být uvedeny jména a adresy představenstva. Toto představenstvo vykonává svou funkci až do dalšího roku, kdy dochází k volbě ředitelů (nebo jiného časového úseku, je-li tak uvedeno ve stanovách). Ředitelé jsou voleni způsobem a za podmínek uvedených v zakladatelské smlouvě nebo stanovách. Ředitelé mohou být rozděleny do tříd a vykonávají svou funkci po dobu funkčního období, pro něž jsou zvoleni.¹²⁰

Ředitel může být odvolán dle předem stanoveného postupu, který uvádí stanovy. Pokud jsou ředitelé voleni členy, ale není uveden postup pro odvolání, je volen jeden ze způsobů uvedených v zákoně.¹²¹ Představenstvo není usnášeníhodné, je-li přítomna méně než jedna třetina ředitelů.

Dalším orgánem je správní rada. Tvořena prezidentem, jedním nebo více viceprezidenty a sekretářem a pokladníkem. Jedna osoba (vyjíma prezidentem a sekretářem může mít více funkcí). Je možné zakládat různé jiné funkce, které se uvádí v zakladatelské smlouvě nebo stanovách.

Zrušení¹²²

Korporace se může dobrovolně rozpustit a skončit následujícím způsobem:

1. Pokud mají členové právo na hlasování o zrušení, může představenstvo podat návrh na zrušení, který bude předložen k hlasování na zasedání. Návrh je přijat, jestliže souhlasí více než většina přítomných členů či jejich zástupců.

¹¹⁸ WASHINGTON NONPROFIT CORPORATION ACT, Hlava 24 > Kapitola 24.03 > oddíl 24.03.102

¹¹⁹ Opět záleží stát od státu např. ve státě Vermont musí být představenstvo tvořeno minimálně třemi osobami.

¹²⁰ Přesná doba funkčního období není v zákoně specifikována.

¹²¹ Revised Code of Washington. Zákon dostupný na:

<http://app.leg.wa.gov/RCW/default.aspx?cite=24.03.103>

¹²² WASHINGTON NONPROFIT CORPORATION ACT, Hlava 24 > Kapitola 24.03 > oddíl 24.03.220

2. Korporace, jež nemá členy nebo jestliže její členové nemají hlasovací právo, může být korporace zrušena většinovým hlasováním představenstva.

Nedobrovolné zrušení organizace:

Organizace je zrušena na návrh generálního prokurátora u vrchního soudu, jestliže se prokáže, že:

1. Zakládací listina společnosti je falešná.
2. Společnost zneužívá své pravomoce svěřené zákonem.¹²³

Rozhodnutí o zrušení schvaluje Secretary of State. Zrušení provádí soud, který vydá rozhodnutí o zrušení z jednoho nebo více zmíněných důvodů ve kterém určí datum zrušení. Jakmile vstoupí v platnost vyhláška o zrušení, soud uskuteční proces likvidace.

Rozdělení majetku¹²⁴

Po zrušení korporace se majetek dělí následovně:

1. Všechny závazky a povinnosti společnosti musí být uhrazeny, jinak musí být učiněna adekvátní opatření pro uhrazení.
2. Majetek společnosti je převeden jedné nebo více tuzemských (či zahraničních) korporaci s obdobnou činností, která jej použije pouze pro charitativní, náboženské, vzdělávací nebo obdobné účely.
3. Ostatní majetek, pokud existuje je rozdělen podle zakládací listiny a stanov.
4. Všechny zbývající majetek je rozdělen osobám, skupinám, organizacím a společností (ziskovým i neziskovým).

6.3 Foundations

Založení¹²⁵

Nadace se zakládá zápisem ve veřejném rejstříku daného státu. Čímž je splněn druhý ze tří kroků pro založení nadace ve Spojených státech (předchází mu pouze

¹²³ Viz. RCW 24.03.266

¹²⁴ WASHINGTON NONPROFIT CORPORATION ACT, Hlava 24 > Kapitola 24.03 > oddíl 24.03.225

¹²⁵ COUNCIL OF FOUNDATIONS, Starting a Foundation, Dostupné z: <http://www.cof.org/content/starting-a-foundation>

neformální plánování). Třetí krok je osvobození od daně u IRS.¹²⁶ Nadaci lze založit jako Trust (méně formální) nebo jako Corporation. Dále se budu zabývat pouze typem Corporation. POčáteční vklad do nadace je \$250.000¹²⁷

Orgány a řízení¹²⁸

Stanovy nadace v USA musí obsahovat:

- velikost představenstva a jeho fungování
- role a úkoly ředitelů a vedoucích pracovníků
- pravidla a postupy pro pořádání schůzí, volby ředitele a jmenování úředníků
- zájmy a postupy
- rozdělení grantových peněz
- další podstatné záležitosti představenstva

Zrušení

Nadace musí být zrušena u příslušného soudu v kraji, ve kterém je hlavní sídlo nadace.

Po zrušení společnosti (důvody viz více v kapitole 6.2 o Corporation) je majetek rozdělen ve prospěch jiného doobročinného účelu definovaného v sekci 501 (c) (3) kodexu Internal Revenue nči převeden na jiný subjekt nebo subjektům, určí-li tak soud, s podobným účelem. Majetek může být také převeden federální vládě či místní spávě, kde bude použit pro veřejný prospěch.

¹²⁶ Pro většinu organizací, tento proces zahrnuje podání IRS formuláře 1023, "Žádost o uznání osvobození od daně podle § 501 (c) of Internal Revenue Code." Tento formulář lze nalézt na internetových stránkách www.irs.gov IRS. Poté, co IRS obdrží váš formulář 1023, bude určovat: (1) zda vaše organizace by měl být § 501 (c) organizace, (2) zda se domnívá, že organizace byla soukromá nadace nebo veřejná charita, a (3) v případě, že se kvalifikuje jako veřejná charitu, jakou právní formou veřejné charitativní organizace bude.

¹²⁷ Setting up a Private Foundation [online]. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: <https://www.foundationsource.com/learn-about-foundations/setting-up-a-private-foundation/>

¹²⁸ What are nonprofit bylaws? Where can I find samples? [online]. [cit. 2016-11-10]. Dostupné z: <http://grantspace.org/tools/knowledge-base/Nonprofit-Management/Boards/nonprofit-bylaws>

NÁVRHOVÁ ČÁST

7. Komparace vybraných typů NNO

Závěrečná kapitola se soustředí na komparaci jednotlivých forem neziskových organizací v České republice, Velké Británii a Spojených státech amerických. Pro srovnání jsou vybrány spolek, ústav a nadace/nadační fond.

7.1 Komparace spolku

První srovnávanou organizační formou je spolek. Ekvivalentem pro spolek jako dobrovolného sdružení občanů za podobným cílem jsou pro komparaci vybrány právní formy:

- Velká Británie: 1) Unincorporated organisation (dále UO/VB) a 2) Charitable incorporated organisation (forma association, dále CHIO).
- USA: 1) Unincorporated Organisation (dále UO/USA) 2) Corporation with members (dále CwM).

Tabulka 1 Komparace institucionálního ukotvení spolku v ČR, VB a USA.

SPOLEK	ČR	VB	USA
Právní subjektivita	Ano	1) Ne 2) Ano	1) Ano 2) Ano
Založení	Minimálně 3 osoby.	1) Minimálně 2 osoby. 2) Minimálně 1.	Minimálně 2 osoby.
Registrace/vznik	Návrh na zápis u MS. Úředně potvrzené podpisy. Vznik zápisem do spolkového rejstříku u příslušného soudu.	1) Bez schválení úřady a registrace. 2) Registrace u CC, vzniká zápisem do rejstříku charit.	1) Bez registrace a schválení úřady 2) Žádost na Secretary of State.
Zakládací dokument	Stanovy	Smlouva	1) Smlouva 2) Zakládací listina
Organizační dokument	Stanovy	1) Ústava 2) Ústava	1) Není povinný 2) Stanovy
Orgány	Statutární orgán (předseda, výbor), nejvyšší orgán (členská schůze)	1) Předseda, pokladník, sekretář. 2) Charity trustees, členská schůze	1) Není povinnost zřizovat orgány. 2) Řídící orgán (directors) a officers - prezident, pokladník, sekretář

Pokračování Tabulka 1 Komparace institucionálního ukotvení spolku v ČR, VB a USA.

Zánik	Výmaz ze spolkového rejstříku	1) Jak organizace zanikne si může zakladatel zvolit v ústavě. 2) Odstranění z rejstříku charit.	1a) Bylo-li dosaženo účelu pro který byla organizace zřízena. 1b) Organizace nemá žádné členy, 1c) Organizace přerušila své fungování po dobu 3 let, 1d) Na základě soudního rozhodnutí. 2a) Zakládací listina společnosti je falešná. 2b) Společnost zneužívá své pravomoci svěřené zákonem.
Minimální vklad	Není uveden	Není uveden	Není uveden
Podnikatelské aktivity	Pouze ve vedlejší činnosti a v rámci podpory hlavní činnosti.	1) Ano, ale výdělek musí být použit pro účely organizace. 2) Totožné jako u předchozí formy	1) Ano, ale výdělek musí být použit pro účel sdružení. 2) Totožné jako u předchozí formy
Daňové výhody	Ano, ze zákona dána úleva na daní z příjmu.	1) Ano, pokud se registruje u HM Revenue & Customs. 2) Nárok na daňové úlevy, snížení obchodních sazeb na své prostory, vrácení daní z uzavřených dohod a jiných darů.	1) Nutná registrace u IRS. 2) Totožné jako u předchozí formy
Jiné povinnosti	Zveřejňování účetní uzávěrky do sbírky listin	1) Po překročení výdělku 5000£ a více ročně je nutná registrace u CC. 2) Povinnost posílat CC ke kontrole všechny účetní záznamy.	1) Nebyly zjištěny. 2) Poplatek za založení.

Zdroj: Vlastní zpracování

Jak můžeme vidět v tabulce č. 1, z hlediska právního vymezení upravují v České republice spolek ustanovení § 214 až 302 zákona č. 89/2012 Sb. občanského zákoníku (srov. podkapitola 2. 1). S ohledem na skutečnost, že spolek je právnickou osobou a současně korporací, vztahují se na spolek rovněž příslušná ustanovení o právnických osobách (§15-22, §118-209) a obecná ustanovení o korporacích (§210-213). Právní úpravu spolků v České republice lze charakterizovat jako smíšenou, tedy jak s

ustanoveními dispozitivními (např. zejména ustanovení o organizaci spolku), tak s ustanoveními kogentními (např. ustavení a vznik spolku, ochrana členů spolku, soudní ochrana apod.).¹²⁹

V porovnání s Českou republikou, kde tedy spolek představuje právnickou osobu a vystupuje v právních vztazích jako samostatná entita, ve VB má tento typ organizace dvě formy. Občané se společným zájmem se mohou sdružovat, aniž by museli žádat o registraci u státu. Totéž platí pro USA. K založení Spolku jsou v České republice zapotřebí 3 osoby, zatímco ve obou srovnávaných státech je zapotřebí pouze dvou osob, u registrované formy VB postačí k založení CHIO pouze jeden trustee. Založení spolku tedy lze zavést pouze se dvěma zakládajícími členy jak vidíme na příkladu VB a USA.

Z údajů uvedených v tabulce č. 1 vyplývají i další odlišnosti mezi sledovanými zeměmi. Zakládacím dokumentem Spolku v ČR jsou jeho stanovy, u obou forem ve VB je zakládací listinou smlouva, což platí i pro Unincorporated Organisation v USA. Pro formu Corporation with members požaduje americká legislativa formu zakládací listiny. Neregistrovaná forma NO v USA nemá povinnost vypracovat a schválit organizační dokument a rovněž nemusí zřizovat orgány.

Co se týče zániku sledovaných forem neziskových organizací, v ČR je navázán na akt výmazu z rejstříku. Podobným způsobem, odstraněním z rejstříku charit, zaniká i britská forma CHIO. V obou případech se z hlediska práva jedná o kogentní ustanovení. Odlišně je tomu v případě UO/VB, kde si mohou členové dispozitivně stanovit způsob zániku organizace. Ve Spojených státech je zánik sledovaných forem NO ošetřen detailněji a explicitněji. U UO/USA jsou stanoveny čtyři možné způsoby zániku, přičemž jeden z nich lze označit za „pozitivní“ a zbývající tři za „negativní.“ Za pozitivní formu zániku lze považovat naplnění cíle NO, tedy například pokud byla UO/USA založena za účelem sbírky pro definované účely, po skončení sbírky UO zaniká. Mezi „negativní“ formy zániku lze řadit situace, kdy daná NO již nemá žádné členy, či více než 3 roky nevykazuje žádnou činnost. Zánik je v těchto případech navázán na rozhodnutí soudu. Zánik CmW je pak explicitně navázán na protiprávní jednání; tato forma NO zaniká v případě, že zakládací listina byla shledána jako falešná či v případech, kdy společnost zneužívá svých pravomocí daných zákonem.

¹²⁹ ŠŤOVÍČEK, J., JANÁK, J. Nová právní úprava spolků I. [online] ePrávo.cz, 7. 5. 2014 [cit. 18. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-pravni-uprava-spolku-i-94260.html>

Legislativa všech tří sledovaných zemí neuvádí u spolku a jeho ekvivalentů požadavek na výši minimální vkladu. Záleží tedy na členech, zda při vzniku spolku vloží na „rozjezd“ činnosti finanční obnos, případně stanoví jeho celkovou výši, podíl jednotlivých členů apod.

Důležitým aspektem fungování všech neziskových organizací je bezesporu finanční pokrytí jejich aktivit. Vedle vkladu členů a získávání různých příspěvků z veřejných a soukromých zdrojů mohou být zdrojem příjmů rovněž podnikatelské aktivity. Možnost podnikání či výdělečných aktivit spolku připouští legislativa všech tří zemí. Občanský zákoník ČR v ustanovení § 217 stanoví, že: a) podnikání nebo jiná výdělečná činnost nemůže být hlavní činností spolku, b) vedle hlavní činnosti může spolek vyvíjet i činnost vedlejší spočívající v podnikání nebo jiné výdělečné činnosti, avšak účel tohoto podnikání se musí orientovat na podporu hlavní činnosti nebo hospodárné využití spolkového majetku. Zisk z činnosti spolku lze použít pouze pro spolkovou činnost včetně správy spolku; pokud tedy např. nezisková organizace zaměřená na pomoc uprchlíkům získá výdělečnou činností určitou sumu finančních prostředků, může ji užít pouze na účely činnosti (např. zakoupení oblečení pro uprchlíky, nákup služeb právní pomoci či zaplacení jazykových kurzů pro uprchlíky) či na samotný chod své organizace. e však např. zakoupit z těchto prostředků automobil na soukromé účely. Podobně je podnikání a výdělečná činnost ekvivalentů spolku upravena i ve Velké Británii a Spojených státech.

Spojenou nádobou výdělečné činnosti je placení daní. Neziskové organizace typu spolku mohou ve všech třech sledovaných zemích využít daňové výhody. V České republice jsou daňové výhody neziskových organizací zakotveny v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů v platném znění. Jak uvádí Krejčí, pro neziskové organizace platí zvláštní daňový režim. Dani podléhají v zásadě pouze příjmy z hlavních činností, které jsou ziskové a příjmy z vedlejších činností: příjem z reklam a z pronájmu majetku případně, že chtěl (mimo pronájmu státního majetku).¹³⁰ Výhodou ve srovnání s VB a USA je však právě legislativní zakotvení daňových výhod pro všechny neziskové organizace. Ve Velké Británii i v USA se musí i registrované organizace v případě, že chtějí využít daňových výhod, registrovat ještě speciálně u příslušného daňového úřadu. Jak jsme uvedli v úvodu páté kapitoly, v případě USA

¹³⁰ KREJČÍ, F. Rozdělení příjmů neziskových organizací z hlediska daně z příjmů. [online] Účujeme neziskovky.cz, 19. 2. 2014 [cit. 18. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.uctujemeneziskovky.cz/clanky/rozdeleni-prijmu-neziskovych-organizaci-z-hlediska-dane-z-prijmu>

se jedná o povinnost registrace u americká daňové správy Internal Revenue Code (IRS). Ve Velké Británii se k získání daňových úlev musí obě formy spolku registrovat u Úřadu pro daně a cla Jejímho veličenstva; toto ne ministerské oddělení vlády Spojeného království má v kompetenci nejen vybírání daní, ale mj. i proplacení některých forem státní podpory.¹³¹

Komparace dalších či jiných povinností ukazuje rozdílné nároky a požadavky na spolek a jeho ekvivalenty ve sledovaných zemích. V ČR je spolek povinen zveřejnit účetní uzávěrku do sbírky listin. Podobnou povinností je ve Velké Británii zatížen CHIO; tato forma neziskové organizace je povinna posílat ke kontrole všechny účetní záznamy státní non-ministerská instituce Charity Commission (CC) for England and Wales (srov. podkapitola 3.1). Pro neregistrovanou formu UO/VB platí povinnost registrace u CC v případě překročení výdělku 5000£; je tedy zřejmé, že primárním aspektem v dimenzi registrovaná/neregistrovaná NO je ve VB výše výdělku z podnikání. V případě neregistrované formy spolku v USA UO/USA toto omezení neplatí. Povinností CwM je zaplacení poplatku za založení.

Souhrnně lze tedy na základě komparace konstatovat, že absence neregistrované formy neziskové organizace v české legislativě lze ve srovnání s VB a USA považovat za nevýhodu. Autorka shledává výhody v neregistrovaných formách NNO, které jsou velmi jednoduché a snadno uskutečnitelné. I přes nové právní ukotvení, které dává zakladatelům volnou ruku v organizování a řízení spolku, by pro tento typ NNO byl vhodný i méně formální útvar. Jak však z komparace vyplývá, nevýhodou této formy je nemožnost využívat daňové výhody. Navíc ve VB je tato forma limitována částkou získanou z výdělečné činnosti. Naopak výhodou pro ČR je spatřován v daňových výhodách o které je ve srovnávaných státech třeba složitě žádat a dokazovat svůj dobročinný účel. V tomto ohledu je tedy česká legislativa kompaktnější.

Z komparace dále vyplývá relativně velká formální příbuznost českého spolku a britské Charitable incorporated organisation.

¹³¹ HM Revenue & Customs. [online] GOV.UK [cit. 18. 12. 2016]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/organisations/hm-revenue-customs>

7. 2 Komparace ústavu

V českém občanském zákoníku je ústav upraven v ustanoveních § 402 až 418; na tuto formu neziskové organizace se dále vztahuje obecná úprava právnických osob (§ 118 až 209) a přiměřeně se použijí ustanovení o nadaci (viz podkapitola 2. 2).

Tabulka 2 Komparace institucionálního ukotvení ústavu v ČR, VB a USA

ÚSTAV	ČR	VB	USA
Právní subjektivita	Ano	Ano	Ano
Založení	FO nebo PO, může být jeden i více	PO (starší 18 let) nebo FO	FO nebo PO.
Registrace/vznik	Návrh podán na MS. Vznik zápisem do rejstříku ústavů na příslušném rejstříkovém soudu ¹³²	Registrace u CC pro status charity.	Registrace u Secretary of State.
Zakládací dokument	Zakládací listina ve formě notářského zápisu. Popřípadě pořízení pro případ smrti.	Zakládací listina u příslušného soudu.	Zakládací listina
Organizační dokument	Statut (nepovinné)	Ústava	Stanovy
Orgány	Ředitel (1) ¹³³ , správní rada (min. 3)	Trustees	Ředitelé, prezident, sekretář, pokladník.
Zánik	Ústav dlouhodobě nesplňuje účel, pro který byl založen.	Odstraněním z rejstříku charit, pokud nesplňuje účely charity.	Zakládací listina společnosti je falešná. Společnost zneužívá své pravomoci svěřené zákonem
Minimální vklad	Není určen	Není určen	Není určen.

¹³² Přehled rejstříkových soudů zde: <https://or.justice.cz/ias/ui/soudy>

¹³³ Počet členů v této funkci.

Pokračování Tabulka 2 Komparace instituconálního ukotvení ústavu v ČR, VB a USA

Podnikatelské aktivity	Může provozovat obchodní závod nebo jinou nebo jinou vedlejší činnost, avšak tak, že tato činnost nesmí být na újmu jakosti, rozsahu a dostupnosti služeb poskytovaných v rámci hlavní činnosti ústavu. ¹³⁴	Může se zapojit do podnikatelských aktivit, avšak pouze v rámci plnění účelu, pro který byla organizace založena	Pouze v rámci plnění svého účelu
Daňové výhody	Daňové úlevy automaticky ze zákona.	Získávají automaticky registraci u CC	Nutná registrace u IRS.
Jiné povinnosti	Povinnost vydávat výroční zprávu		Poplatek za založení.

Zdroj: Vlastní zpracování

Za ekvivalentní formu ústavu lze ve Velké Británii i v USA považovat Nonprofitní Corporation without members,¹³⁵ čemuž v americkém IRS odpovídají Public Charities.¹³⁶

Jak je patrné z tabulky č. 2, legislativa všech tří sledovaných zemí stanovuje u ústavu či jemu odpovídajících forem právní subjektivitu. Z terminologického hlediska došlo vstoupením v platnost nového občanského zákoníku ke změně, právní subjektivita je označována termínem právní osobnost; právní osobnost je nadána schopností vystupovat jako subjekt práva, tedy schopností být nositelem i vykonavatelem práv a povinností. Právní osobností může být tedy jak fyzická, tak i právnická osoba.

Ve všech třech sledovaných zemích mohou neziskovou organizaci odpovídající ústavu založit fyzické i právnické osoby. Všechny tři sledované státy požadují registraci u státní instituce; v ČR a USA na úrovni ministerstva, ve Velké Británii u státní non-ministerské instituce. Požadovaným zakládacím dokumentem je ve všech třech státech zakládací listina; v ČR se požaduje zakládací listina formou

¹³⁴ Ustanovení § 403 zákona č. 89/2012 Sb.

¹³⁵ Fric, P. and Goulli (2001), "Neziskový sektor v České republice", Eurolex Bohemia, Praha 2001. Str. 10

¹³⁶ Tax-Exempt Status for Your Organization. In: . Washington, D.C.: Department of the Treasury, 557, ročník 2016, 46573C. [online]. Dostupné z: <https://www.irs.gov/pub/irs-pdf/> [cit. 2016-12-21].

notářského zápisu, ve Velké Británii je nutné rozhodnutí soudu. Americká legislativa nutnost notářského ověření či soudního přivolení nevyžaduje. V ČR vzniká ústav zápisem do rejstříku ústavů, přičemž o zápisu rozhoduje usnesením soud; od května 2015 založení ústavu osvobozeno od soudního poplatku.¹³⁷ Správní poplatky spojené se založením neziskových organizací ekvivalentních ústavu v USA či VB se autorce zjisti nepodařilo.

V České republice není povinně vyžadován organizační dokument; v souladu s ustanovením § 413 občanského zákoníku je možné vydat status v případě, určí-li to zakladatelské právní jednání nebo je-li to účelné. Ve VB se jako organizační dokument požaduje ústava, v USA musí mít ústav povinně stanovy. Orgány ústavu v ČR explicitně zakotvují § 408 a 409 občanského zákoníku; orgány ústavu tvoří ředitel a minimálně tři členové správní rady. Rovněž v USA je zakotvena funkce ředitele, navíc zde legislativa vyžaduje i jmenování dalších orgánů, konkrétně prezidenta, sekretáře a pokladníka. Ve Velké Británii existuje odlišné organizační uspořádání; orgány tamní verze ústavu jsou Trustees – jako bylo uvedeno v podkapitole 4.2 trustee mohou být pouze fyzické osoby starší 16 let, avšak minimálně jeden z trustee musí mít 18 let.

Příčiny, které vedou k zániku ústavu, jsou ve sledovaných zemích odlišné. V USA podobně jako je tomu u spolku je zánik navázán na protiprávní jednání. Ve VB a ČR jsou důvody zániku podobné, konkrétně se jedná o neplnění účelu, pro který byl založen.

Podobně jako u spolku není ani v jedné ze sledovaných zemí legislativně vyžadován minimální vklad pro založení ústavu. Z hlediska možnosti podnikatelských aktivit ústavu se podle našeho názoru jeví jako nejvíce liberální domácí právní úprava; občanský zákoník umožňuje ústavu provozovat obchodní závod (tedy vlastně obchodní společnost podle zákona č. 90/2012 Sb. o obchodních korporacích, tj. např. společnost s ručením omezeným) či jinou vedlejší činnost, přičemž explicitně neurčuje, že tato činnost musí být provozována jen v rámci plnění účelu pro který byla organizace založena; český zákonodárce pouze stanovil, že tato činnost nesmí být na újmu činnosti hlavní. Ve VB i v USA je naopak nutné, aby neziskové

¹³⁷ ZAHUMENSKÝ, D. Jak založit ústav podle občanského zákoníku. [online] Advolátní kancelář D. Zahumenský [cit. 18. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.davidzahumensky.cz/2014/10/13/jak-zalozit-ustav-podle-obcanskeho-zakoniku/>

organizace ekvivalentní českému ústavu prováděli podnikatelskou činnost pouze v rámci plnění svého účelu.

Co se týče daňových úlev, v případě ČR a USA platí to samé, co u spolků. V ČR jsou daňové výhody automaticky navázány na zapsání ústavu do registru ústavů, v USA registrace jako taková nestačí, vyžaduje se registrace u daňového úřadu Internal Revenue Code (IRS). Ve Velké Británii je možnost uplatnění daňových úlev Nonprofit Corporation without members upravena odlišně, než je tomu v případě spolku; registrací u státní non-ministerské instituce Charity Commission dochází k automatickému nároku na uplatnění daňových slev.

V ČR je ústav povinován vydávat výroční zprávu, v USA je požadován poplatek za založení Nonprofit Corporation without members.

Souhrnně lze konstatovat, že největší rozdíly mezi sledovanými zeměmi se v případě ústavu vyskytují v: a) organizačních dokumentech (v ČR liberálnější přístup než ve VB a v USA), b) orgánech (v ČR a v USA stanoveny explicitněji než ve VB), c) zániku (v USA navázán na protiprávní jednání), d) podnikatelských aktivitách (v ČR více liberální přístup než v USA a VB).

7.3 Komparace nadace

Poslední srovnávanou formou neziskové organizace je nadace.

Tabulka 3 Komparace institucionálního ukotvení nadace v ČR, VB a USA

NADACE	ČR	VB	USA
Právní subjektivita	PO	PO	PO
Založení	Nadační listina formou veřejné listiny – zápis do veřejného rejstříku	Zakládací listina	Zápisem do rejstříku.
Registrace	Nadační rejstřík MS	CC	U příslušného soudu
Zakládací dokument	Nadační zakládací listina notářsky ověřená/pořízení pro případ smrti.	Prohlášení o důvěře Podpisy musí být uskutečněny za přítomnosti svědka.	Zakládací listina
Organizační dokument	Statut	Ústava	Stanovy
Orgány	Správní rada – min. 3 členové Dozorčí rada Revizor	Trustees	Správní rada Představenstvo
Zánik	Výmaz z rejstříku -bylo dosaženo účelu nadace -rozhodnutím soudu	Souhlas CC	Neplní účel, zaniká výmazem z rejstříku

Pokračování Tabulka 3 Komparace institucionálního ukotvení nadace v ČR, VB a USA

Minimální vklad	500.000 Kč	10.000 liber	250.000\$
Podnikatelské aktivity	Je právně povoleno podílet se na podnikání akciových společností (celkový rozsah max. do 20 % majetku nadace)	Není povolena dlouhodobá podnikatelská činnost. Příjmy pouze pro účely nadace	Příjmy jsou možné pouze pro účel nadace
Daňové výhody	Má zákonem dány daňové výhody	Má daňové výhody, pokud požádá o status charity u CC.	Ano, pokud je registrovaná u IRS
Jiné povinnosti	Povinný audit. Výroční zpráva musí být vydána do 30. června následujícího roku.	Účty musí být schváleny nezávislým auditorem, jestliže jsou investice větší než £500.000.	Poplatek za založení.

Zdroj: Vlastní zpracování

Jak bylo nastíněno v podkapitole 1. 3. 3, z právního hlediska věnuje český občanský zákoník nadaci největší pozornost ze všech neziskových organizací; nadace je upravena v ustanoveních § 306 až 393.

Jako ekvivalentní formy české nadace lze ve Velké Británii zvolit registrovanou formu Charitable Trust. V USA odpovídá nadaci forma Grant-making Foundation.

Jak vyplývá z tabulky č. 3 ve všech třech sledovaných zemích jsou z hlediska právní subjektivity nadace právnickými osobami.

V České republice může nadaci založit fyzická nebo právnická osoba prostřednictvím nadační listiny. Zákon vyžaduje pro nadační listinu formu veřejné listiny, konkrétně notářského zápisu.¹³⁸ Rovněž ve VB a USA mohou nadaci založit fyzické či právnické osoby; ve Velké Británii je nadace založena zakládací listinou, v USA zápisem do rejstříku nadací.

Registrace nadace se ve sledovaných zemích odlišuje. Zatímco v ČR jsou nadace registrovány do nadačního rejstříku spravovaném ministerstvem spravedlnosti a ve Velké Británii u státní non-ministerské instituce Charity Commission, v USA jsou nadace registrovány u příslušného soudu.

¹³⁸ V intencích ustanovení § v § 567 občanského zákoníku se za veřejnou listinu považuje listina vydaná orgánem veřejné moci v mezích jeho pravomoci nebo listina, kterou za veřejnou listinu prohlásí zákon. Ve smyslu § 3026 odst. 2 jí je vždy notářský zápis.

Zakládací dokument nadace má v ČR dvě základní formy. Je to jednak výše zmíněná nadační zakládací listina, jednak může být nadace zřízena poručením pro případ smrti. Dědické právo rozeznává dvě základní formy, závěť a dědickou smlouvu;¹³⁹ nadace tedy může být zřízená závětí po smrti zůstavitele nebo její založení může být součástí dědické smlouvy. Zakládacím dokumentem nadace ve VB je Prohlášení o důvěře, přičemž zakládající členové jsou povinni podepsat tuto listinu v přítomnosti svědka. V USA platí za zakládací dokument za zakládací dokument zakládací listina.

Na rozdíl od ústavu přikazuje české občanské právo v případě nadace povinnost organizačního dokumentu, nazývaného status. V USA mají nadace jako organizační dokument stanovy, ve VB ústavu.

V orgánech nadace se sledované země odlišují. V ČR jsou zákonem stanoveny 3 orgány, správní rada, dozorčí rada a revizor. Z dostupných dokumentů vyplývá, že zodpovědnými orgány za chod nadace jsou trustees, přičemž pojem trustees se používá pro ředitele, členy představenstva, guvernéry a členy výboru.¹⁴⁰ Legislativa v USA stanovuje pro nadaci dva základní orgány, správní radu a představenstvo, přičemž ředitel vykonává funkci člena představenstva.¹⁴¹

V České republice zaniká nadace výmazem z rejstříku nadací. Důvodem je splnění účelu nadace (nadace se mohou i přeměnit na nadační fond). V případech taxativně vyjmenovaných v § 377, odstavec 1, písmeno a) – h) občanského zákoníku zruší nadaci soud (z vyjmenovaných důvodů porušení zákona). Podobným mechanismem je činnost nadace ukončena i v USA. Jinak je tomu ve Velké Británii; o zrušení rozhoduje státní instituce Charity Commission.

Rozdílně od spolků a ústavu je všech třech sledovaných zemích v případě nadace požadován minimální vklad. Srovnávání výše vkladu je vzhledem k rozdílným výkonům ekonomik a životní úrovně komparovaných zemí irelevantní.

V ČR se mohou fondy podílet na podnikání v podobě zákonem omezené procentuální majetkové účasti v akciových společnostech. Legislativa VB nepovoluje

¹³⁹ PROCHÁZKOVÁ, A. Poručením pro případ smrti. [online] eNotář.cz [cit. 19. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.enotar.cz/zavet/>

¹⁴⁰ About Charity trustees. [online] gov.uk [cit. 19. 12. 2016]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/guidance/charity-trustee-whats-involved>

¹⁴¹ Duties of a director. Washington Nonprofit Corporation Act. [online] Washington State Legislature. [cit. 19. 12. 2016]. Dostupné z: <http://apps.leg.wa.gov/rcw/default.aspx?cite=24.03&full=true#24.03.125>

fondům dlouhodobou podnikatelskou činností. Příjmy z takto omezené vlastní výdělečné činnosti mohou být použity pouze pro účely nadace, což platí i pro USA.

Komparace možnosti daňových výhod odpovídá tomu, co bylo uvedeno při komparaci spolku; v ČR jsou daňové výhody dány ze zákona, ve VB a USA je možnost uplatnění daňových výhod podmíněna další speciální registrací.

Z komparace ostatních povinností vyplývá, že pouze v ČR je vyžadována výroční zpráva. Legislativa ČR a VB ukládá nadacím povinnost auditu, přičemž ve Velké Británii je pro tuto povinnost stanovena částka investic, od níž je nutné audit provádět. V USA je stanoven poplatek za založení nadace.

Souhrnně lze tedy konstatovat, že nejmarkantnější rozdíly mezi sledovanými zeměmi se v případě nadace a jejich ekvivalentů vykazují v orgánech nadace (liberálnější přístup ve VB), podnikatelských aktivitách, mechanismu uplatnění daňových výhod (pro obě platí liberálnější prostředí v ČR) a v tom, že v USA je stanoven poplatek za zřízení nadace.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala tématem neziskových organizací. Hlavním cílem práce bylo na základě kvalitativní analýzy porovnat vybrané formy nestátních neziskových organizací v České republice s ekvivalentními formami ve Velké Británii a Spojených státech amerických. Stanovené dílčí cíle, odvíjející se od cíle hlavního, se zaměřily na analýzu informací o neziskovém sektoru a jeho legislativním zakotvení ve sledovaných zemích.

Cílům práce odpovídalo členění jednotlivých kapitol a podkapitol. Úvodní část zakotvila zkoumanou problematiku do širšího rámce národního hospodářství. Národní hospodářství je prostorem, tedy jakýmsi „vykolíkováným hřištěm“, v němž v současné době neziskové organizace fungují. Činnost neziskových organizací je bytostně spjata s tržním hospodářstvím a demokratickým zřízením. V období po komunistickém převratu v únoru 1948 do změn společenských a hospodářských poměrů v listopadu 1989 neziskové organizace na území dnešní České republiky neexistovaly. Naproti tomu USA a Velká Británie se mohou pochlubit dlouholetou tradicí a nepřetržitou kontinuitou fungování NNO. Jedním z důležitých aspektů demokracie je princip svobodného sdružování občanů „zdola“ jako jedna z podmínek možnosti existence neziskových organizací. Důležité je zde slovo „svobodné“ – i v období komunismu existovaly občanské organizace, avšak byly řízeny „shora“ a bylo jim direktivně určováno, čemu se mohou či nemohou věnovat. Demokracie je však postavena v této sféře na dobrovolnosti. Tržní hospodářství, resp. sociálně tržní hospodářství zase vychází z principu, že stát není schopen zajistit všechny potřeby občanů v různých sférách života (v oblasti sociální, zdravotní, environmentální ad.) a proto přenechává část svých financí organizacím, jejichž účelem není zisk z podnikání, ale právě zajištění potřeb občanů v mnoha různých sférách společenského života. Neziskový sektor vyplňuje mezery ve státních službách a nabízí i alternativní, netradiční formy pomoci, které stát nedokáže zajistit či zprostředkovat.

V dalších částech se bakalářská práce již plně soustředí na problematiku fungování neziskových organizací. Nejprve jsou prezentovány poznatky o státních a nestátních neziskových organizacích v České republice s uvedením jejich jednotlivých typů; s přijetím nového občanského zákoníku rozlišuje české právo čtyři základní formy nestátních neziskových organizací, a to spolek, nadaci a nadační fond (pod souhrnným označením fundace), ústav a státem registrované církve a náboženské

společnosti. Následující pasáž se věnuje legislativnímu zakotvení vybraných typů neziskových organizací v České republice. Základním pramenem právní úpravy spolku, ústavu a nadace (nadačního fondu) – tedy forem NNO, které sloužily jako východisko pro komparaci v praktické části – je zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník v platném znění.

Následující kapitoly se věnovaly nestátnímu (nevládnímu) neziskovému sektoru ve Velké Británii a USA, jeho základním formám a legislativnímu zakotvení. V této části se tedy práce soustředila na několik stěžejních bodů v interpretování jednotlivých forem organizací, které pak byly dále rozebírány z hlediska právního ukotvení; i v tomto případě byly vybrány hlavní body jako založení organizace, řízení a orgány či zrušení organizace. Součástí je i nástin daňové problematiky.

Ve VB se v nejvíce používané typologii rozeznává několik právních forem nevládních neziskových organizací. přičemž do komparace byly na základě definovaných znaků vybrány Unincorporated organisation, Charitable incorporated organisation (jako ekvivalent spolku), Nonprofit Corporation without members (jako ekvivalent ústavu) a Charitable Trust (jako ekvivalent nadace). Rovněž v USA existuje relativně velký počet uznávaných forem nevládních neziskových organizací, přičemž do srovnávací analýzy byly na základě poznatků z příslušné kapitoly vybrány Unincorporated Organisation, Corporation with members (jako ekvivalent spolku), Public Charities (jako ekvivalent ústavu) a Grant-making Foundation (jako ekvivalent nadace).

Obsahem závěrečné kapitoly je prezentace komparace výše uvedených forem neziskových organizací. Pro srovnání bylo stanoveno 11 kritérií: 1) Právní subjektivita, 2) Založení, 3) Registrace, 4) Zakládací dokument, 5) Organizační dokument, 6) Orgány, 7) Zánik, 8) Minimální vklad, 9) Podnikatelské aktivity, 10) Daňové výhody, 11) Jiné povinnosti. Nejzásadnějším zjištěním z analýzy a následné komparace uvedených kritérií je skutečnost, že legislativa Velké Británie i Spojených států umožňuje - na rozdíl od legislativy české - státem neregistrovanou formu neziskové organizace (Unincorporated organisation). Ve VB nemá tato forma právní subjektivitu, tzn., že podmínkou pro její vznik není ustanovení právnické osoby podle zákona. Dále není nutná registrace ani stanovy (v angl. Terminologii ústava; constitution), které jinak dávají základní rámec pro řízení neziskové organizace. V USA je tato forma označena jako Unincorporated nonprofit associations; jedná se o spojení dvou či více osob za společným (nepodnikatelským) účelem s minimálními

požadavky na řízení a účetnictví. Tato forma má dvě možné varianty, přičemž jedna z nich je právě nezisková organizace, která není právnickou osobou a není státem registrovaná. K dalším relevantním výsledkům komparace patří následující zjištění: a) relativně větší liberální prostředí pro výdělečnou činnost neziskových organizací v ČR ve srovnání s VB a USA, b) jednodušší administrativa ve vztahu k uznání daňových výhod v ČR ve srovnání se dvěma zbylými sledovanými zeměmi, c) možnost zřídit neziskovou organizaci formou pořízení pro případ smrti v ČR, d) větší autonomie při zřizování orgánů neziskové organizace ve VB ve srovnání s ČR a USA, e) zánik neziskové organizace je v USA zakotven primárně do protiprávního jednání, f) v USA je na rozdíl od ČR a VB požadován poplatek za založení neziskové organizace.

Hlavní přínos práce je spatřován v samotné analýze jednotlivých forem neziskových organizací ve sledovaných zemích a následné interpretaci poznatků získaných z komparace těchto forem. Výsledky práce umožňují podle našeho názoru hlubší vhled do fungování nevládních neziskových organizací ve třech odlišných modelech neziskového sektoru.

Seznam použité literatury

BOHÁČEK, Martin. *Základy amerického obchodního práva*. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-685-3.

BOUKAL, Petr. *Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe)*. V Praze: Oeconomica, 2009. Vysokoškolská učebnice. ISBN 978-80-245-1650-9.

ČEPELKA, Oldřich. *Průvodce neziskovým sektorem Evropské unie*. II. díl. Liberec: Omega, 2003. ISBN 80-902376-4-9.

DOBROZEMSKÝ, Václav a Jan STEJSKAL. *Nevýdělečné organizace v teorii*. 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-103-3.

DVOŘÁKOVÁ, Zuzana. *Řízení lidských zdrojů*. V Praze: C.H. Beck, 2012. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-347-9.

EDWARDS, Richard; Nigel Stockwell. *Trusts and Equity* (8th ed.). Pearson Longman, 2009. ISBN 978-1-4058-4684-4

FRIČ, Pavol a Rochdi GOULLI. *Neziskový sektor v ČR: výsledky mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University*. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. ISBN 80-86432-04-1.

HOPKINS, Bruce R. *Nonprofit law dictionary*. Hoboken, New Jersey: Wiley, 2015. ISBN 9781118996089

HYÁNEK, Vladimír. *Neziskové organizace: teorie a mýty*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2011, 131 s. ISBN 978-80-210-5651-0.

HYÁNEK, Vladimír. *Ekonomika neziskových organizací: distanční studijní opora*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2004. ISBN 80-210-3501-3.

MULAČOVÁ, Věra a Petr MULAČ. *Obchodní podnikání ve 21. století*. Praha: Grada, 2013. Finanční řízení. ISBN 978-80-247-4780-4.

MUNKOVÁ, Gabriela. *Sociální politika v evropských zemích*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0780-8.

OMONDI, Rose. *Průvodce fondy EU pro neziskové organizace*. 2. vyd. Praha: Nadace rozvoje občanské společnosti ve spolupráci s European Citizen Action Service (ECAS), 2005. ISBN 80-902302-5-3.

OTRUSINOVÁ, Milana a Dana KUBÍČKOVÁ. *Finanční hospodaření municipálních účetních jednotek: po novele zákona o účetnictví*. V Praze: C.H. Beck, 2011. C.H. Beck pro praxi. ISBN 978-80-7400-342-4.

PESTOFF, Victor, ed. *Reforming social services in central and eastern Europe: an eleven nation overview*. Kraków: Cracow academy of economics, 1995. ISBN 83-903900-0-0.

REKTOŘÍK, Jaroslav. *Organizace neziskového sektoru: základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2010, 188 s. ISBN 978-80-86929-54-5.

RONOVSKÁ, Kateřina. *Nové české nadační právo v evropském srovnání*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-971-5.

SALAMON, Lester M. a Helmut K. ANHEIER. *Defining the nonprofit sector: a cross-national analysis*. Manchester: Manchester University Press, 1997. Johns Hopkins nonprofit sector series, 4. ISBN 0-7190-4902-4.

SPIRIT, Michal. *Úvod do studia práva*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3290-9.

SLÁDEČEK, Vladimír. *Obecné správní právo*. Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7357-060-2.

STEJSKAL, J. a kol. *Neziskové organizace - vybrané problémy ekonomiky : se zaměřením na nestátní neziskové organizace*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. 169 s. ISBN 978-80-7357-973-9.

STRECKOVÁ, Yvonne a Ivan MALÝ. *Veřejná ekonomie: pro školu i praxi*. Praha: Computer Press, 1998. Business books (Computer Press). ISBN 80-7226-112-6.

ŠILHÁNOVÁ, Hana. *Základní informace o neziskovém sektoru v ČR*. 2. rozš. vyd. Praha: Nadace rozvoje občanské společnosti, 1996.

ŠKARABELOVÁ, Simona. *Když se řekne nezisková organizace: příručka pro zastupitele krajů, měst a obcí*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. ISBN 80-210-3031-3.

ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-369-2.

VÍT, Petr. *Praktický právní průvodce pro neziskové organizace*. Praha: Grada, 2015. Manažer. ISBN 978-80-247-5477-2.

YOUNG, Dennis R. *If not for profit, for what? A behavioral theory of the nonprofit sector based on entrepreneurship*. Lexington, Mass.: LexingtonBooks, 1983. ISBN 0669061549.

Internetové zdroje

About Charity Trustees, *Gov.uk*[online]. [cit. 2016-12-19]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/guidance/charity-trustee-whats-involved>

BLAHYL, Jan, K vybraným otázkám honebních společenstev. *Dny práva – 2010 – Days of Law, 1. ed. Brno : Masaryk University* [online]. 2010 [cit. 2016-04-14]. Dostupné z: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Bahy__Jan_\(4651\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/09_priroda/Bahy__Jan_(4651).pdf)

CIUCESCU, Nicoleta. *The role and importance of Non-Profit Organizations*. University of Bacau, Romania, 2009 Dostupné z: <ftp://ftp.repec.org/opt/ReDIF/RePEc/bac/pdf/2009/20091403.pdf>

Community Voluntary Action Teamside. *Closing down unincorporated organisation*. [online]. [cit. 2016-10-13]. Dostupné z: <http://www.cvat.org.uk/closing-down-unincorporated-organisation>

Duties of a director. Washington Nonprofit Corporation Act. [online] *Washington State Legislature*. [cit. 19. 12. 2016]. Dostupné z: <http://apps.leg.wa.gov/rcw/default.aspx?cite=24.03&full=true#24.03.125>

FOUNDATION GROUP. 501c3 [online] 2015 [cit. 2015-12-10]. Dostupné z: <https://www.501c3.org/what-is-a-501c3/>

HM Revenue & Customs. [online] GOV.UK [cit. 01. 12. 2016]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/organisations/hm-revenue-customs>

Charitable Incorporated Organisation (Insolvency and Dissolution) Regulations 2012. [online]. [cit. 2016-10-18]. Dostupné z: http://www.legislation.gov.uk/uksi/2012/3013/pdfs/uksi_20123013_en.pdf

INSTITUTE OF FUNDRAISING. Institute of Fundraising [online] 2015 [cit. 2015-11-29]. Dostupné z: <http://www.institute-of-fundraising.org.uk/library/legal-structures-for-voluntary-organisations/1legal-structures-for-vol-orgs.pdf>

INTRODUCTION TO THE VOLUNTARY SECTOR. *Knowhownonprofit* [online]. 2015 [cit. 2015-10-10]. Dostupné z: <https://knowhownonprofit.org/basics/what-is-non-profit#what-is-the-non>

IRS. *Types of Organizations Exempt under Section 501(c)(4)* [online] 2015 [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: [https://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Other-Non-Profits/Types-of-Organizations-Exempt-under-Section-501\(c\)\(4\)](https://www.irs.gov/Charities-&-Non-Profits/Other-Non-Profits/Types-of-Organizations-Exempt-under-Section-501(c)(4))

KENDALL, Jeremy a Martin KNAPP. *Defining the Nonprofit Sector: The United Kingdom* [online]. , 24 [cit. 2016-10-10]. Dostupné z: http://ccss.jhu.edu/wp-content/uploads/downloads/2011/09/UK_CNP_WP5_1993.pdf

KREJČÍ, F. Rozdělení příjmů neziskových organizací z hlediska daně z příjmů. [online] *Účujeme neziskovsky.cz*, 19. 2. 2014 [cit. 01. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.uctujemeneziskovsky.cz/clanky/rozdeleni-prijmu-neziskovych-organizaci-z-hlediska-dane-z-prijmu>

LAW HANDBOOK. *Unincorporated associations* [online] 2015 [cit. 2015-12-09]. Dostupné z: <http://www.lawhandbook.sa.gov.au/ch08s02.php>

LEGAL ZOOM. *What Are the Benefits of a 501(c)(7) Tax-exempt Club.*[online] 2015 [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://info.legalzoom.com/benefits-501c7-taxexempt-club-21731.html>

NEZISKOVKY. CZ. *O neziskových organizacích* [online] 2015 [cit. 2015-12-03]. Dostupné z: http://www.neziskovsky.cz/clanky/511_538_540/fakta_neziskovsky-v-co-to-je-neziskovy-sektor/

PAJAS, P. *Amendments to Legislation Affecting NGOs in the Czech Republic*, The International Journal of Not-for-Profit Law, Vol.4, 2002.

PARLAMENT ČR. *Fungování příspěvkových organizací v České republice a vybraných zemích Evropy* [online] 2011 [cit.2015-11-03]. Dostupné z: http://www.avpo.cz/wp-content/uploads/2014/01/prispevkove_organizace_v_CR_a_EU.pdf

PROCHÁZKOVÁ, A. Pořízení pro případ smrti. [online] *eNotář.cz* [cit. 19. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.enotar.cz/zavet/>

Setting up charity. [online]. *Gov.uk* [cit. 2016-10-13]. Dostupné z: <https://www.gov.uk/setting-up-charity/structures>

Independent Organizations Without Tax-Exempt 501(c)(3). *Southeast Asia Resource Action Center* [online]. [cit. 2016-09-23]. Dostupné z: <http://www.searac.org/sites/default/files/Chapter%203%20FINAL.pdf>

Start non profit organization. Start Non Profit Organisation [online]. [cit. 2016-10-18]. Dostupné z: <http://www.startnonprofitorganization.com/category/start-nonprofit>

ŠŤOVÍČEK, J., JANÁK, J. Nová právní úprava spolků I. [online] *ePrávo.cz*, 7. 5. 2014 [cit. 18. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nova-pravni-uprava-spolku-i-94260.html>

Tax-Exempt Status for Your Organization. In: . Washington, D.C.: Department of the Treasury, 557, ročník 2016, 46573C. [online]. Dostupné z: <https://www.irs.gov/pub/irs-pdf/> [cit. 2016-12-23].

The Charitable Incorporated Organisations (General) Regulations 2012. [online]. [cit. 2016-10-13]. Dostupné z: <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2012/3012/contents/made>

The Legal Framework for Not-for-Profit Organizations in Central and Eastern Europe [online]. [cit. 2016-12-17]. Dostupné z: http://www.icnl.org/research/resources/regional/CEE%20Overview_eng.pdf

UK GOV. *Charitable Trust. Model Trust Deed*. [online]. [cit. 2016-10-13]. Dostupné z: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/269509/gd2text.pdf

US Legal. *NonProfit Corporation Law and Definition*. [online]. [cit. 2016-10-13]. Dostupné z: <http://definitions.uslegal.com/n/non-profit-corporation/>

What are nonprofit bylaws? Where can I find samples? Grant space [online]. [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <http://grantspace.org/tools/knowledge-base/Nonprofit-Management/Boards/nonprofit-bylaws>

WHAT ARE THE GENERAL STEPS IN STARTING A FOUNDATION. Council on Foundations [online]. [cit. 2016-11-12]. Dostupné z: <http://www.cof.org/content/starting-a-foundation>

ZAHUMENSKÝ, D. *Jak založit ústav podle občanského zákoníku*. [online] Advolátní kancelář D. Zahumenský [cit. 18. 12. 2016]. Dostupné z:

<http://www.davidzahumensky.cz/2014/10/13/jak-zalozit-ustav-podle-obcanskeho-zakoniku/>

Legislativní zdroje

Charities Act 2011. In: 2011, číslo 25. Dostupné také z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/25/contents/enacted/data.htm>

Nový občanský zákoník, zákon č. 89/2012 Sb. § 218 - 227, § 232 - 235, § 243 - 273, § 402 - 403, § 405 - 415, § 417, § 303 - 305 § 309 - 320, § 362 - 381, §394, § 402

Trustee Act. In: 2000, číslo 29. Dostupné také z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/29/contents>

Washington nonprofit corporation act. In: . Washington, D.C., 2000, Title 24, Section 24.03.005 - 24.03.925. Dostupné také z: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/29/contents>

Zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích

Zákon č. 424/1991 Sb. o sdružování v politických stranách a politických hnutích

Zákon o myslivosti č. 449/2001 Sb., Hlava II § 19 a § 20

Přílohy

Příloha č. 1 - zákony zabývající se NNO v ČR

Česká republika

• Zákon 89/2012 Sb., občanský zákoník (NOZ)
• Zákon 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (ZOK)
• Zákon 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
• Zákon 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech
• Zákon 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech
• Zákon 262/2006 Sb., zákoník práce
• Zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví
• Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů v aktuálním znění
• Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech
• Zákon 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty
• Zákon 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí
• Zákon 340/2013 Sb., o dani z nabytí nemovitých věcí
• Zákon č. 117/2001 Sb., o veřejných sbírkách
• Zákon 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách
• Zákon 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě
• Zákon č. 108/2006 o sociálních službách
• Zákon 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Příloha č. 2 - zákony zabývající se NO ve VB

Velká Británie

• Charities Acts 1992 and 2011 (this Act consolidated the 1993 and 2006 Acts);
• Companies Act 2006;
• Trustee Acts 1925 and 2000;
• Industrial and Provident Societies Acts 1965 and 2002;
• Finance Acts 2010 and 2011;
• Corporation Tax Act 2010;
• Income Tax Act 2007;
• Equality Act 2010; and
• Human Rights Act 1998.
• Friendly societies Act 1974

Příloha č. 3 - zákony zabývající se NO v USA**Spojené Státy Americké**

• National Tax Code - Section 501(c)(3)
• U.S. Constitution (religious organisations)
• First Amendment to U.S. Constitution (Right to assemble)
• Federal Tax Law
• Internal Revenue Code - Section 501(c) Types of Tax-exempt Organizations
• General Corporation Law (například. General Corporation Law of Washington)
• Separate national laws on taxation and incorporation
• Volunteer Protection Act of 1997